

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

**EKONOMICKÝ POTENCIÁL – BONITA VYBRANÝCH
KRAJSKÝCH MIEST SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Diplomová práca

Študijný program:	Regionálny rozvoj
Študijný odbor:	6218800 Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra verejnej správy
Školiteľ:	Ing. Eva Balážová, PhD.

Nitra 2011

Peter Gajdoš, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaný Peter Gajdoš vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Ekonomický potenciál – bonita vybraných krajských miest Slovenskej republiky“ vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre *26. apríla 2011*

Peter Gajdoš

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem veľké poďakovanie Ing. Eve Balážovej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, pripomienky a cenné rady, ktorými mi pomáhala v priebehu celého vypracovania mojej diplomovej práce.

Abstrakt

Význam hodnotenia bonity spočíva práve v jej komplexnosti a objektívnosti, vlastnosti v dnešnej dobe vyžadované. Cieľom diplomovej práce je na príklade hodnotenia bonity dvoch krajských miest, vytvorenie zovšeobecňujúceho modelu bonity obcí a identifikovanie problémov a bariér spojené s týmto hodnotením. Diplomová práca sa zaoberá vyhodnotením ekonomického potenciálu vybraných krajských miest Nitra a Trnava za roky 2007 až 2009 formou zhodnotenia ich bonity prostredníctvom skupín ukazovateľov z finančnej, majetkovej a rozvojovej oblasti. Každá z týchto troch skupín je tvorená indikátormi, citlivo vybranými pre čo najlepšiu analýzu danej oblasti. Celkové zhodnotenie zvolených indikátorov prebieha na základe pridelovania bodových hodnôt a následne ich porovnaním vo zvolenom časovom pásme. Východiskom je identifikácia problémov a bariér, ktorých existencia narúša a komplikuje samotný výber a výpočet indikátorov. V nadväznosti na tieto bariéry sa v závere práce nachádzajú opatrenia a návrhy, ktoré by mali súčasnú situáciu zlepšiť. Konceptný prístup k bonite viedol k vytvoreniu všeobecného modelu hodnotenia bonity obcí.

Kľúčové slová: obec, ekonomický potenciál, bonita, Nitra, Trnava, indikátor, bariéra, návrh, model.

Abstract

Importance of evaluating creditworthiness is in its complexity and in its objectiveness, the most required features nowadays. Target of this thesis is to create a general pattern or model of evaluating municipality creditworthiness in Slovak republic, along with identifying problems and barriers associated with this evaluating. All of this, is supported by the practically example of evaluating the creditworthiness of two county towns, Nitra and Trnava in 2007 – 2009. Thesis deals with the question of evaluating economic potential of chosen regional cities between 2007 and 2009 through the evaluation of their creditworthiness by the group of indicators from financial, property and development area. Each of these three areas is compiled from indicators, sensitively selected to evaluate the chosen area in the best way possible. Overall assessment of chosen indicators is based on point values and comparing these values in chosen period. The result is identification of barriers and problems undermining and complicating a selection and calculation of needed indicators. As a response for these barriers a proposals and measures are suggested. Conceptual approach to evaluating municipality creditworthiness has led to a creation of general model of evaluating municipality creditworthiness in Slovak republic.

Key words: municipality, economic potential, creditworthiness, Nitra, Trnava, indicator, barriers, proposals, model.

Obsah

Obsah	6
Úvod	8
1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	10
1.1. Obec a samospráva obce	10
1.1.1. Obec	10
1.1.2. Samospráva obce.....	11
1.2. Majetok obce.....	12
1.2.1. Podstata a znaky obecného majetku.....	13
1.2.2. Štruktúra obecného majetku	15
1.2.3. Nakladanie s obecným majetkom vo vybraných krajinách.....	18
1.2.4. Účely a spôsoby využívania obecného majetku	19
1.3. Bonita	21
1.3.1. Bonita obce	22
1.3.2. Finančná, majetková, rozvojová bonita.....	22
2. Cieľ práce	25
3. Metodika	26
3.1. Výber skúmaných lokalít.....	26
3.2. Zber informácií a potrebných podkladov	26
3.2.1. Postup riešenia	26
3.2.2. Metodika zberu informácií	27
3.2.3. Ukazovatele bonity.....	28
3.3. Metódy použité pri získavaní a spracovávaní údajov	31
4. Výsledky práce	32
4.1. Charakteristika vybraných obcí	32
4.1.1. Charakteristika mesta Nitra	32
4.1.2. Charakteristika mesta Trnava	34
4.2. Zhodnotenie majetkovej, finančnej a rozvojovej bonity	35
4.2.1. Výpočet a interpretácia indikátorov majetkovej bonity	35
4.2.2. Výpočet a interpretácia indikátorov finančnej bonity.....	39
4.2.3. Výpočet a interpretácia indikátorov rozvojovej bonity.....	44
4.3. Model hodnotenia ekonomického potenciálu - bonity.....	47
4.4. Bariéry hodnotenia bonity na Slovensku.....	51

4.4.1. Bariéry pri zbere, získavaní a posudzovaní relevantnosti údajov.....	51
4.4.2. Komunikačné bariéry so samosprávami.....	52
5. Návrhy a odporúčania na zlepšenie	54
Záver	56
Zoznam použitej literatúry	58
Prílohy.....	62

Úvod

Obec. Samostatne hospodáriaca, vlastníaca majetok, existujúca a rozvíjajúca sa jednotka pre dobro občanov v nej žijúcich. Od jej hospodárenia a manažmentu závisí využívanie ekonomického potenciálu a následne zvyšovanie kvality života obyvateľov. Ako však určiť, či je toto hospodárenie dobré? Akým spôsobom sa dá kvantitatívne zobrazit' zhodnotenie ekonomického potenciálu samosprávy?

Odpoveď na tieto otázky nám dáva pomerne málo využívaný a na vypracovanie náročný systém komplexného hodnotenia ekonomického potenciálu obce, bonita. Pojem bonita sa možno mnohým spája s ohodnotením poľnohospodárskej pôdy. Bonita však predstavuje aj komplex hodnotiacich indikátorov z rôznych oblastí samosprávy, ktoré dávajú celkový prehľad nielen o hospodárení obce, ale môže slúžiť ako základ kvalitatívnej analýzy. Význam v hodnotení bonity obce je široký. Praktický význam spočíva napríklad pre finančné inštitúcie poskytujúce rôzne druhy úverov. Tieto inštitúcie bude pravdepodobne zaujímať hodnotenie finančnej bonity. Môže pre ne predstavovať základ k rozhodovaniu, či obci poskytnúť alebo neposkytnúť úver, či je samosprávny celok schopný splatiť svoje záväzky a s akou efektívnosťou nakladá s finančnými zdrojmi. Občanov zase môže zaujímať rozvojová bonita. Skupina indikátorov, ktorá ukazuje ako si obec p ečína v p ocese rozvoji. Či sa rozširuje technická infraštruktúra, či rastie kvalita služieb, či sa pracuje na projektoch s podporou Európskej únie a mnoho iných. Najvýznamnejšia je však možnosť výberu indikátorov. Čím viac ich hodnotíme, tým sa dá vypracovať podrobnejšia analýza. Rovnako zaujímavá je aj majetková bonita. Jej význam a uplatnenie takéhoto zhodnotenia sa môže použiť ako porovnávací základňa s inými samosprávami. Predstavitelia obcí by tak získali prostriedok a nástroj k účelnému porovnaní hospodárenia s majetkom s inými obcami. Ďalší významný krok v budúcnosti by predstavovala existencia elektronického systému, ktorý by zahrňoval viacero ukazovateľov bonity a tým by poskytoval hodnotenie „čierne na bielom“. Nastupujúca generácia mladých, ktorá využíva komunikačné technológie stále viac a viac, by určite ocenila takýto prístup. S hodnotením ekonomického potenciálu pomocou bonity, sa však spájajú aj mnohé problémy, ktoré toto hodnotenie robia náročným nielen na čas, ale aj na metodologický základ.

Preto zámerom a cieľom ďalších častí práce je nielen proces hodnotenia ekonomického potenciálu prostredníctvom bonity dvoch krajských miest a identifikácia

bariér hodnotenia bonity v podmienkach Slovenskej republiky a návrhov na ich elimináciu, ale práve na príklade dvoch krajských miest, vytvoriť zovšeobecňujúci, komplexný návod hodnotenia ekonomického potenciálu – bonity samosprávy.

1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

Za najzákladnejšiu definíciu obce môžeme považovať definíciu podľa **zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení**, podľa ktorého je obec samostatný samosprávny územný celok Slovenskej republiky, združuje občanov, ktorí majú na jej území trvalý pobyt. Je to právnická osoba, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a so svojimi finančnými zdrojmi.

1.1. Obec a samospráva obce

Teritoriálny a personálny základ obce vo svojej definícii zahŕňa **Sotolář (2004)**, ktorý uvádza, že obec je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky základom územnej samosprávy. Zároveň je samosprávnym územným celkom Slovenskej republiky a tiež správnym celkom, ak vykonáva štátnu správu podľa osobitných predpisov.

1.1.1. Obec

Obec je samostatný územný a správny celok združujúci osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt. Je právnickou osobou, ktorá samostatne hospodári so svojim vlastným majetkom a finančnými prostriedkami. Svoje potreby financuje z vlastných príjmov, ako aj zo štátnych dotácií. Využívaním možností právnej subjektivity obec vstupuje do mnohých, početných vzťahov (**Marišová, Ilková, Belicová 2002**).

Pohľad na obec ako na právnu, ekonomickú a sociálnu jednotku nám dávajú **Belajová a Balážová (2004)**:

Obec ako právnická jednotka je spôsobilá mať práva a povinnosti ako ktorákoľvek iná právnická osoba. Má vlastnú spôsobilosť na právne úkony. V praxi to znamená, že obec môže vlastným konaním a vo vlastnom mene zakladať, meniť a zrušiť právne vzťahy. V ekonomickej sfére má obec svoj majetok, s ktorým môže nakladať v zmysle zákonom stanovených podmienok a rozhodnutia zastupiteľstva. Má tiež svoje finančné prostriedky, ktorými financuje samosprávne úlohy, ktoré jej ukladá zákon a zabezpečuje i rozvojové programy. Zo sociálneho pohľadu obec na svojom území združuje rôzne skupiny obyvateľstva, ktorým vytvára podmienky pre vyššiu kvalitu života. Obyvateľstvom obce je každý občan, ktorý je v nej prihlásený na trvalý pobyt. Obyvatelia sa môžu podieľať na samospráve viacerými spôsobmi.

1.1.2. Samospráva obce

Samosprávu obce si môžeme vysvetliť podľa **zákona č. 369/1990 Zb.** o obecnom zriadení ako správu, ktorú vykonávajú obce prostredníctvom orgánov obce, hlasovaním obyvateľov obce a verejným zhromaždením obyvateľov obce.

Samospráva sa na jednej strane od štátnej správy vzdáva a približuje sa k súkromnej správe, no na druhej strane sa však k štátnej správe približuje. Súkromná správa sa samospráve približuje tým, že pri nej ide o správu vlastných záležitostí, samospráva súvisí so štátnou správou tým, že tieto záležitosti sú verejnoprávneho charakteru. Samospráva je teda verejná správa so zameraním samosprávneho subjektu na vlastné záležitosti, čo je výrazom súkromnej správy (**Škultéty, 2008**).

Rozhodujúca zodpovednosť za výkon samosprávy spočíva na orgánoch obce. Prostredníctvom orgánov obcí je teda výkon samosprávnych funkcií najintenzívnejší. Vyplýva to z kompetencií, ktoré stanovuje pre orgány obce zákon o obecnom zriadení. Preto je dôležité, aby sa do volených orgánov dostali osobnosti obce, ktoré sú v sídle všeobecne uznávané a preukázali aktívne prístupy k riešeniu vecí verejných, odborne zdatné a morálne bezúhonné. Orgánmi obce, ako to vyplýva z ústavy a zo zákona o obecnom zriadení sú obecné zastupiteľstvo (v mestách mestské zastupiteľstvo) a starosta obce (primátor mesta) (**Gozora, 2007**).

Starosta obce je predstaveným obce a najvyšším výkonným orgánom obce. Je štatutárnym orgánom v majetkovoprávných vzťahoch obce a v pracovnoprávných vzťahoch pracovníkov obce; v administratívno-právných vzťahoch je správnym orgánom. Obecné zastupiteľstvo je zastupiteľský zbor zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi obce. Poslanci sú volení na základe všeobecného, rovného, priameho volebného práva s tajným hlasovaním. Funkčné obdobie poslancov obecného zastupiteľstva je 4-ročné a končí sa zložením sľubu poslancov novozvoleného obecného zastupiteľstva. Počet poslancov obecného zastupiteľstva určuje obecné zastupiteľstvo v rozmedzí od 3 do 41. Zastupiteľstvo môže zriaďovať aj ďalšie orgány: obecnú radu, obecnú políciu, obecný požiarny zbor, a iné stále alebo dočasné výkonné a kontrolné orgány (**Posluch-Cibulka, 2006**).

Postavenie obci v systéme inštitúcií verejnej správy z pohľadu hospodárenia s verejnými prostriedkami má svoje špecifiká. Finančné hospodárenie obce v zjednodušenej podobe predstavuje dvojsmerný proces. Obec si na jednej strane stanovuje úlohy, ktoré chce plniť na základe zhodnotenia potrieb svojich

občanov/voličov a na druhej strane získava zdroje, prostredníctvom ktorých bude svoje funkcie a aktivity realizovať (Staroňová, 2006).

Príjmy orgánov miestnej správy môžeme členiť do dvoch hlavných skupín, a to na príjmy:

- z miestnych daní,
- a na príjmy na podporu zo štátneho rozpočtu (Halásková, 2004).

Ak obec vykonáva podnikateľskú činnosť, výnosy a náklady na túto činnosť sa nerozpočtujú. Sledujú sa na samostatnom mimorozpočtovom účte. Náklady na podnikateľskú činnosť musia byť kryté výnosmi z nej. Zisk z podnikateľskej činnosti po zdanení zostáva ako doplnkový zdroj financovania potrieb obce (Gozora, 2007).

Súčasná právna úprava **zákona č. 582/2004 Z.z** o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavby (ďalej len miestne dane) je výsledkom reštrukturalizácie verejnej správy. Predstavuje zvýšenie právomoci územnej samosprávy. Zabezpečuje samospráve určitú finančnú samostatnosť, ktorá je výsledkom zodpovedného prístupu k uplatňovaniu miestnych daní. Zodpovednosť sa predovšetkým prejaví v zvládnutí možnosti určiť sadzbu dane príp. upraviť zákonom stanovenú sadzbu dane. Najvyšší orgán územnej samosprávy má možnosť vo všeobecnom záväznom nariadení zohľadniť rôzne špecifiká pri uplatňovaní miestnych daní v príslušnom katastrálnom území. Všeobecne záväzným nariadením (ďalej len VZN) sa môže upraviť zdanenie len takého predmetu dane, ktorý je vymedzený zákonom o miestnych daniach. Predmetom zdanenia je nehnuteľný a hnutel'ný majetok. Východiskom sú prílohy platného zákona. V prílohe č. 1 sú uvedené hodnoty ornej pôdy a trvalých trávnatých porastov v členení podľa okresov, katastrálnych území a obcí. V prílohe č.2 sú uvedené hodnoty stavebných pozemkov, záhrad, zastavaných plôch a nádvorí a ostatných plôch s výnimkou stavebných pozemkov v členení obcí podľa počtu obyvateľov. Osobitne sú určené hodnoty pre obce, ktoré sú sídlom okresu, kúpeľné miesta, sídlom kraja a pre hlavné mesto. V prílohe č.4 sú určené minimálne sadzby dane pre motorové vozidlá a jazdné súpravy. Príloha č.3 obsahuje zoznam prebraných právnych aktov EHS a EÚ (Medved', 2009).

1.2.Majetok obce

Vo všeobecnosti sa slovo majetok spája s bohatstvom. Väčšina ekonómov definuje bohatstvo ako niečo, čo určitá osoba vlastní, teda napríklad cenné papiere, nehnuteľnosti alebo peniaze v banke. Väčšina ľudí, ale určuje svoju vlastnú životnú úroveň podľa výšky svojho príjmu (Epping, 2004).

1.2.1. Podstata a znaky obecného majetku

Bohatstvo je moc. Človek, ktorý buď získa alebo dosiahne veľký majetok, nemusí nevyhnutne dosiahnuť alebo získať aj nejakú politickú moc, či už civilnú alebo vojenskú. Jeho majetok mu môže, možno, poskytnúť prostriedky na získanie oboch, ale samotné držanie takého majetku mu nemusí túto moc nevyhnutne poskytnúť. Moc, ktorú mu majetok a bohatstvo okamžite prinesie, je moc nákupu; určité ovládanie celej práce alebo celej produkcie práce, ktorá je potom na trhu (**Smith, 1776**).

Peniaze a majetok prichádzajú ako následok robenia vecí istým spôsobom a tí, ktorí robia veci týmto určitým spôsobom, či už vedome alebo nevedome, zbohatnú, zatiaľ čo iní, ktorí tak nečinia, aj keď sú schopní a tvrdo pracujú, zostanú chudobní (**Wattles, 2007**).

Čo je vlastne bohatstvo? Pre kmeň Masajov sa bohatstvo meria dobytkom. Pre väčšinu ostatných ľudí je bohatstvo merané v dolároch, librách, eurách, jenocho alebo v inej mene. Pred vyše dvesto rokmi, slávny ekonóm Adam Smith zaregistroval širokú paletu spôsobov akými si ľudia merajú svoje bohatstvo. V dávnych časoch spoločnosti, bol dobytok hlavným artiklom obchodu. V Škótsku, robotníci nosili klince pekárovi a vymieňali ich za chlieb (**Beinhocker, 2006**).

Bohatstvo jednotlivca alebo spoločnosti možno vyjadriť ako čistú peňažnú hodnotu aktív, ktoré človek alebo spoločnosť (municipalita, región, štát) vlastní v danom okamihu. Do pojmu aktíva sa zahrňujú hmotné prvky (budovy, pôda, dopravné prostriedky, statky dlhodobej spotreby), ako aj finančné aktíva (hotovosť, úspory, cenné papiere). Úhrn toho, čo má hodnotu, sa nazýva aktíva. Všetko, čo je dlhom, tvorí pasíva. Rozdiel medzi aktívami a pasívami je bohatstvo alebo čistá hodnota (**Samuelson-Nordhaus, 1992**).

Demokratické zmeny našej spoločnosti vyústili do znovu skonštituovania samosprávy na miestnej úrovni, ktorá sa stala súčasťou verejnej správy, a do rôznych rovnocenných ekonomických foriem vlastníctva, kde významné miesto má aj obecné vlastníctvo ako vlastníctvo jednotiek obecnej samosprávy. Právom obce ako vlastníka obecného majetku je právo majetok užívať, brať z neho úžitky. Tu sa predpokladá právo obce používať majetok na akúkoľvek zákonom dovolenú činnosť, ktorá je v prospech obce a jej obyvateľov, pričom táto činnosť môže byť vykonávaná so ziskom alebo bez neho, ale podmienkou je, že slúži v prospech obce (**Žárska, 1999**).

Vlastníctvo je významnou ekonomickou kategóriou, ktorá je základom spoločenských aj ekonomických vzťahov. Je jedným z činiteľov, ktorý ovplyvňuje

procesy pôsobenia človeka na prírodu pri získavaní materiálnych statkov, prostredníctvom ktorých si uspokojuje svoje materiálne potreby, a pri vytváraní podmienok na uspokojovanie nemateriálnych potrieb (**Švantnerová – Kožiak, 2005**).

Vlastníctvo obecného majetku a vlastné finančné zdroje obcí tvoria základné podmienky pre napĺňanie samosprávnych funkcií a rozvojových potrieb obcí (**Belajová-Papcunová, 2005**).

Podľa **Belajovej – Balážovej (2004)** sa obecné vlastníctvo viaže na konkrétne osídlené územie, pričom vlastnícky vzťah jednotlivca k obecnému majetku nemožno vyjadriť pojmom kolektívneho vlastníctva ani spoluvlastníctva, pretože ide o vlastníctvo daného územného spoločenstva bez nároku jednotlivca na majetkové vysporiadanie napr. pri presťahovaní sa z obce a pod.

Základné vymedzenie majetku obce nám dáva **zákon č. 369/1990 Zb.**, ktorý hovorí, že majetkom obce sú veci vo vlastníctve obce, majetkové práva obce a majetkové práva právnických osôb založených obcou. Majetok obce tvoria nehnuteľné veci a hnutel'né veci vrátane finančných prostriedkov, ako aj pohľadávky a iné majetkové práva, ktoré sú vo vlastníctve obce podľa tohto zákona alebo ktoré nadobudne obec do vlastníctva prechodom z majetku Slovenskej republiky na základe tohto zákona alebo osobitného predpisu, alebo vlastnou činnosťou.

Majetok obce, jeho nadobúdanie, nakladanie a hospodárenie s ním upravuje **zákon č. 138/1991 Zb.** o majetku obcí. Účelom tohto zákona je stanoviť, ktoré veci z majetku Slovenskej republiky prechádzajú do vlastníctva obcí a upraviť majetkové postavenie a hospodárenie obcí s ich majetkom.

Gozora (2007) uvádza, že majetok obce je jedným zo základných, ústavou SR garantovaných, pilierov ekonomickej samostatnosti obce a nezávislosti rozhodovania o užívaní majetku. Slúži na plnenie zákonom vymedzených kompetencií obce. Majetok obce môže byť nástrojom na zabezpečenie hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, ale aj vlastnej podnikateľskej činnosti obce. Zákon obci ukladá majetok zveľaďovať a zhodnocovať a vo svojej celkovej hodnote zásadne nezmenšený zachovať.

Majetok je spravidla vymedzovaný ako bohatstvo, pretože má hodnotu, trhovú cenu a rôzne druhy majetku možno zmeniť na peňažnú formu majetku (**Peková, 2004**).

Na základe toho, že obec sa stala právnickou osobou, je zároveň aj subjektom vlastníckeho práva so všetkými atribútmi vlastníctva k veciam hnutel'ným i nehnuteľným. Z toho vyplýva, že obec má právo veci držať, užívať ich a disponovať nimi. Vznik obecného majetku výrazne v podmienkach SR ovplyvnili dva súbežne

prebiehajúce procesy v rámci transformácie ekonomiky, a to privatizácia a reštitúcie. Prijatie právnych noriem – zákona č. 427/1990 Zb. o prevodoch vlastníctva štátu k niektorým veciam na iné právnické a fyzické osoby, zákona SNR č. 474/1990 Zb. o pôsobnosti orgánov SR vo veciach prevodov niektorých vecí vo vlastníctve štátu do vlastníctva fyzických a právnických osôb, zákona č. 518/1990 Zb. o prechode zakladateľskej alebo zriaďovateľskej funkcie národných výborov na obec, ústredné orgány štátnej správy a orgány miestnej štátnej správy, zákona č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby v znení zákona č. 92/1992 Zb.- vstupuje podstatnou mierou do procesu tvorby obecného majetku ako aj do procesu užívania obecného majetku. Časový predstih prijatia zákona č. 42/1990 pred zákonom o majetku obcí do určitej miery narušil logiku tvorby municipálneho vlastníctva (Švantnerová, 1995).

Widemannová (2000) uvádza, že obce v členských štátoch Európskej Únie môžu nadobudnúť majetok originálnym získaním t.j. investičnou výstavbou, formami vedľajšieho nadobudnutia (kúpa majetku na trhu, dedenie alebo darovanie) a špecifickými formami nadobudnutia (právny prevod majetku štátu na obce alebo vyvlastnenie).

1.2.2. Štruktúra obecného majetku

Medzinárodné účtovné štandardy charakterizujú majetok ako ekonomický zdroj ovládaný subjektom, ktorý je výsledkom minulých udalostí, a od ktorého sa očakáva, že subjektu budú z neho v budúcnosti plynúť ekonomické úžitky (**International Accounting Standards Committee, 2000**).

V literatúre sa stretávame s viacerými štruktúrami obecného majetku napr.: podľa § 8 zákona č. 369/1990 Zb. sú majetkom obce veci vo vlastníctve obce, majetkové práva obce a majetkové práva právnických osôb založených obcou.

Podľa zákona č. 258/2009, ktorým sa dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, majetok obce tvoria nehnuteľné veci a hnutel'né veci vrátane finančných prostriedkov, ako aj pohľadávky a iné majetkové práva, ktoré sú vo vlastníctve obce podľa tohto zákona alebo ktoré nadobudne obec do vlastníctva prechodom z majetku Slovenskej republiky na základe tohto zákona alebo osobitného predpisu, alebo vlastnou činnosťou.

V súvislosti so **zákonom č. 595/2003 Z.z.** o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov došlo k niekoľkým zmenám v klasifikácii majetku. Majetok obce v zmysle tohto zákona je štruktúrovaný ako dlhodobý nehmotný majetok, do ktorého sú začlenené zriaďovacie náklady, aktivované náklady na vývoj, softvér, ocenené práva, goodwill, ostatný dlhodobý nehmotný majetok, dlhodobý hmotný majetok, ktorý sa delí na odpisovaný majetok, ktorý tvoria stavby, samostatné hnutelné veci a súbory hnutelných vecí, pestovateľské celky trvalých porastov, základné stádo a ťažné zvieratá a ostatný dlhodobý hmotný majetok a majetok neodpisovaný, ktorý tvoria pozemky a umelecké diela a zbierky a dlhodobý finančný majetok, ku ktorému patria podielové cenné papiere a podiely v ovládanej osobe, podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti s podstatným vplyvom, realizovateľné cenné papiere a podiely, dlhové cenné papiere držané do splatnosti, pôžičky účtovnej jednotky v konsolidovanom celku, ostatné pôžičky a ostatný dlhodobý finančný majetok (**Papcunová, 2004**).

Municipálny majetok možno z hľadiska jeho štruktúry rozdeliť do niekoľkých základných kategórií: na budovy, haly a stavby, na stroje, prístroje a zariadenia, dopravné prostriedky a inventár, na nehmotný investičný majetok (výsledky výskumu, software, ocenené práva a podobne), na drobný hmotný investičný majetok, na finančné investície a zásoby. Podľa zákona do vlastníctva obce prechádzajú:

- veci z majetku Slovenskej republiky, ku ktorým patrilo právo hospodárenia národným výborom,
- veci, ku ktorým patrilo právo hospodárenia štátnym podnikom, rozpočtovým a príspevkovým organizáciami a drobným prevádzkarňami národných výborov, než prešla zakladateľská alebo zriaďovateľská funkcia na obec,
- veci, ku ktorým patrilo právo hospodárenia štátnym podnikom, rozpočtovým a príspevkovým organizáciami, a ku ktorým prešla zakladateľská a zriaďovateľská funkcia na ústredný orgán štátnej správy alebo na príslušný orgán miestnej štátnej správy,
- historické radnice,
- nehnuteľnosti vo vlastníctve štátu, ku ktorým patrilo právo hospodárenia Stavoinveste a bývalým okresným národným výborom a slúžili komplexnej bytovej výstavbe, účelovej investičnej výstavbe a individuálnej bytovej výstavbe,
- poľnohospodárska, nepoľnohospodárska a lesná pôda (**Kožiak, 2006**).

Ďalšie členenie majetku miestnej samosprávy nám ponúka **Peková – Pilný (2002)**:

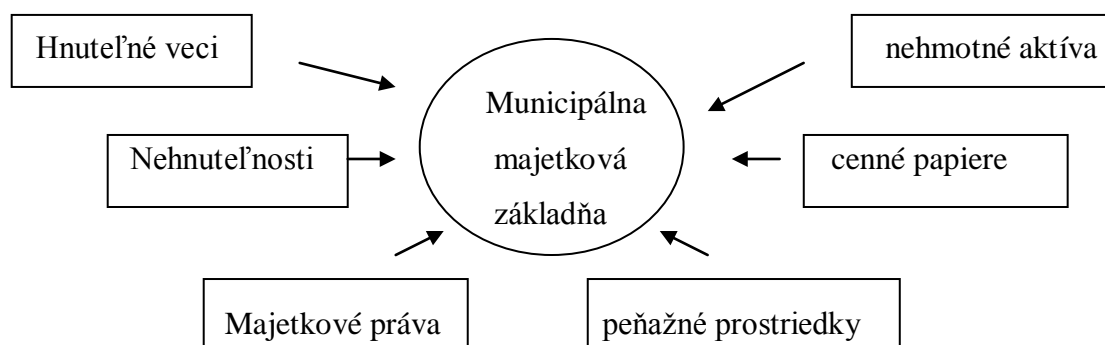
- nehnuteľné veci – pôda, lesy, vodné plochy, stavby, lomy, kultúrne pamiatky a pod.
- hnutel'né veci - vnútorné zariadenie organizácií obchodných spoločností, ktoré si obec zriadila, resp. založila na zabezpečovanie miestnych verejných služieb, podnikateľskej činnosti, technická infraštruktúra a pod.
- majetkové práva – pohľadávky, kde je vždy potrebné stanoviť ich bonitu a selektovať nedobytné pohľadávky
- peňažné prostriedky – hotovosť, vklady na účtoch v peňažných ústavoch
- cenné papiere – akcie, dlhopisy, krátkodobé obchodovateľné cenné papiere – zmenky, šeky
- nehmotné aktíva, nehmotný majetok – softvér, know-how, priemyselné vzory, patenty, výsledky výskumnej činnosti a pod.

Municipálne vlastníctvo v ČR členia **Matoušková – Macháček, - Postránecký – Tóth (2000)** na:

- budovy, haly a stavby,
- stroje, prístroje a zariadenia, dopravné prostriedky a inventár,
- nehmotný investičný majetok,
- drobný hmotný investičný majetok,
- finančné investície a zásoby.

Na obrázku č. 1 je znázornená štruktúra municipálnej majetkovej základne.

Obrázok č.1: Základná štruktúra majetku municipality

Zdroj: Veřejná správa a finance veřejného sektoru (Peková- Pilný, 2002)

1.2.3. Nakladanie s obecným majetkom vo vybraných krajinách

Podľa **Provazníkovej (2007)**, ak si majú územné samosprávne celky plniť svoje základne funkcie, musia mať nielen demokraticky zvolené orgány, ale aj zodpovedajúcu majetkovú základňu. Vlastníctvo majetku je dôležitým predpokladom existencie územnej samosprávy. V demokratickom spoločenskom systéme je vlastníctvo chápané ako súčasť základných práv a slobôd. Každý má právo vlastníť majetok a vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

V Českej republike, územné samosprávne celky ako autonómne verejné korporácie (v ČR majú štatút právnickej osoby) môžu, v rámci ústavou a ďalšími vymedzenými právomocami hospodáriť so svojím majetkom úplne samostatne a bez zasahovania štátu alebo iných článkov verejnej správy. Môžu vstupovať do zmluvných vzťahov, môžu majetok nakupovať, predávať či prenajímať.

Vo väčšine krajín platí, že majetok je možno odpredať len prostredníctvom ponukového riadenia a musí to schváliť zvolené zastupiteľstvo.

Napríklad **vo Francúzsku**, francúzske právo rozlišuje medzi nehnuteľnosťami a vybavením používaným pre zabezpečenie obligatórnych verejných služieb a ostatným majetkom. Nakladanie s majetkom prvej kategórie je obmedzené, zatiaľ čo ostatný majetok môže byť využívaný viac komerčným spôsobom. Verejná pôda môže byť poskytnutá rozvojovým projektom, realizovaných v spolupráci so súkromným podnikom a to formou tzv. zóny spoločného rozvoja. Samosprávna obec obvykle stanoví ekonomický potenciál a vybuduje infraštruktúru, čo je financované buď súkromným rozvojovým a stavebným podnikom alebo prostredníctvom rozvojovej dane, respektíve na základe dohodnutého príspevku v hotovosti. Pôda je potom predaná alebo prenajatá rozvojovým firmám, okrem tej časti, ktorá je držaná pre verejné služby, ktorých poskytovanie môže byť rovnako zabezpečené formou koncesie.

V Nemecku, Nórsku a Švédsku nemôže byť nehnuteľný majetok zaťažený hypotékou; toto isté de facto platí aj v Británii, Belgicku, kde ručenie za pôžičky môže byť realizované zástavným právom na príjmy, nie na majetok.

Vo Veľkej Británii, kde mnohé britské miestne správne orgány, podnecované politikou ústrednej vlády a finančnej nutnosti, predávali vo veľkej miere nedostatočne využívanú pôdu a budovy. To viedlo k sťažnostiam verejnosti proti takým predajom (napr. školských ihrísk).

Vo Švédsku môže byť verejná pôda prenajatá súkromným rozvojovým a stavebným firmám, ale v rámci zákonom predpísanej procedúry, ktorá sa zdá byť

menej pružná než britská. Nájomné môže byť napríklad revidované len v desaťročných intervaloch a neupravuje sa preto presne podľa zmien v hodnote pôdy alebo výnosnosti projektu.

V USA sa využíva obchodovanie s hodnotou pozemku, napr. atraktívnejší obecný pozemok sa vymení za iné súkromné pozemky v menej atraktívnych častiach mesta. Prípadne sa využíva prenájom či predaj atraktívnych pozemkov v obecnom vlastníctve so súčasťou výmenou za verejne prospešné služby, vrátane stavieb od súkromného subjektu, napr. za postavenie stanice metra, za postavenie budovy pre verejnú knižnicu, atď. (Provazníková, 2007).

1.2.4. Účely a spôsoby využívania obecného majetku

Na čo potrebuje obec majetok? Na túto otázku nám dáva odpoveď Žárska (1999), ktorá hovorí, že majetok obce je dôležitým predpokladom:

- vlastných príjmov obce,
- rozvoja verejno-prospešných služieb,
- budovania občianskej vybavenosti,
- existencie a rozvoja podnikateľskej činnosti,
- možnosti získania úveru s ručením vlastného majetku,
- vlastného výkonu samosprávy (radnice, budovy obecných úradov a iných objektov súvisiacich s priamym výkonom samosprávy).

Zákon č. 138/1991 Zb. hovorí o nakladaní s majetkom a jeho využívaním. Orgány obce a organizácie sú povinné hospodáriť s majetkom obce a majetkom v štátnom vlastníctve, ktorý bol obci zverený, v prospech rozvoja obce a jej občanov a ochrany a tvorby životného prostredia. Orgány obce a organizácie sú povinné majetok obce zveľaďovať, chrániť a zhodnocovať. Sú povinné najmä: udržiavať a užívať majetok, chrániť majetok pred poškodením, zničením, stratou alebo zneužitím, používať všetky právne prostriedky na ochranu majetku, vrátane včasného uplatňovania svojich práv alebo oprávnených záujmov pred príslušnými orgánmi a viesť majetok v predpísanej evidencii.

Podľa § 9 zákona č. 138/1991 Zb., ktorý taktiež hovorí o zásadách hospodárenia s majetkom obce, určuje zásady obecné zastupiteľstvo a upravujú najmä: práva a povinnosti organizácií, ktoré obec založila alebo zriadila, pri správe majetku obce, podmienky odňatia majetku organizáciám, ktoré obec založila alebo zriadila, postup

prenechávania majetku do užívania, nakladanie s cennými papiermi a upravuje aj ktoré úkony organizácií podliehajú schváleniu orgánmi obce.

Každá obec môže so svojim majetkom nakladať nasledovne:

- reálne využívať,
- prenajať,
- zveriť do správy príspevkovým a rozpočtovým organizáciám, ktoré zriadila,
- vložiť ako vklad do obchodnej spoločnosti,
- založiť obchodnú spoločnosť,
- založiť neziskovú organizáciu, združenie, partnerstvo verejného a súkromného sektora,
- podnikat' vlastným menom,
- predať,
- použiť ako záruku na vlastné ručenie alebo tretej osobe, ktorú zriadila alebo založila.

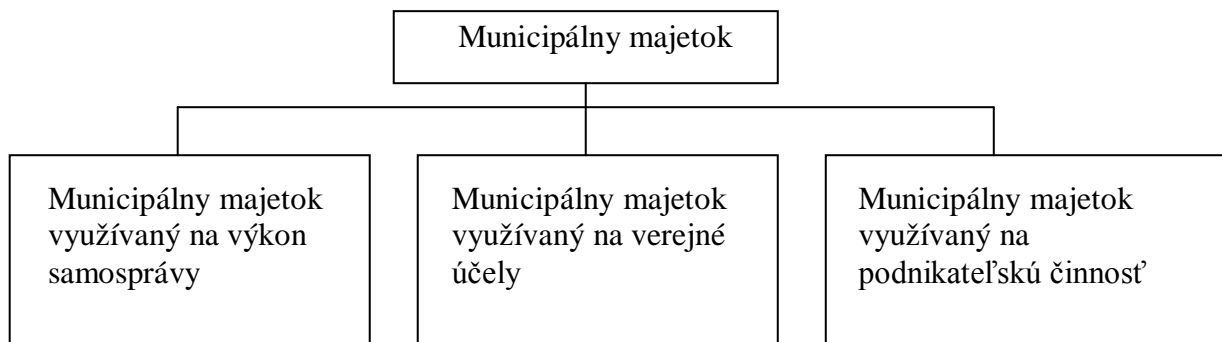
Darovanie nehnuteľného majetku obce je neprípustné (**Gozora, 2007**).

Pohľad na využívanie majetku z pohľadu obce nám dáva **Švantnerová – Kožiak (2005)**. Tvrdia, že vlastníctvo majetku bolo, je a bude jedným z predpokladov existencie a dobrého fungovania hospodárstva municipality. Existujú viaceré účely a spôsoby jeho využívania. Municipality budú využívať svoj majetok na tie činnosti, ktoré im zákon alebo iný právny predpis dovoľuje, a ktoré spadajú do ich kompetencií. Táto skutočnosť je rozhodujúca predovšetkým pri jednotlivých účeloch, na ktoré sa môže municipálny majetok využívať. Vo všeobecnosti možno municipálny majetok využívať na (pozri obrázok č. 2):

- výkon samosprávy,
- verejné účely, predovšetkým zabezpečenie miestnych verejných služieb,
- podnikateľskú činnosť

Napriek tomu, že platné právne predpisy vymedzujú a umožňujú municipálnym samosprávam využívať ich majetok spravidla len na tri účely, je potrebné konštatovať, že uvedené účely sú koncipované široko a všeobecne. Z toho vyplýva relatívne veľký priestor na rozhodnutia v tejto oblasti činnosti samosprávy.

Obrázok č.2: Štruktúra municipálneho majetku podľa účelu využívania

Zdroj: Švantnerová – Kožiak: Teoreticko – metodologické aspekty skúmania municipálneho majetku, 2005

1.3. Bonita

Loviscek a Crowley (1996) charakterizujú bonitu ako schopnosť subjektu riadne plniť svoje záväzky. Zahrňuje jednak solventnosť a jednak úroveň podnikateľských aktivít daného subjektu. Podľa bonity hodnotia obchodní partneri a banky úvery schopnosť zákazníkov. Vysoká bonita subjektov značí nízke úverové riziko, nízka bonita vysoké úverové riziko. Vysoká bonita umožňuje obci znížiť náklady spojené s úverovým financovaním. Ak je bonita obce nízka, poskytovatelia úveru požadujú za vyššie úverové riziko vyšší výnos. Bonita obce poskytuje trhovému subjektom informácie týkajúce sa úverového rizika obce. Bonita obce sa líši od bonity podnikov. Verejný sektor má odlišný charakter než súkromný sektor. Cieľom obce nie je maximalizácia zisku alebo trhovej hodnoty, ale uspokojovanie služieb obyvateľov pri rešpektovaní požiadaviek hospodárnosti, efektívnosti a účinnosti. Tieto ciele sú sledované taktiež v oblasti úverového financovania obcí. Z uvedeného vyplýva, že ohodnocovanie bonity obce musí vychádzať z odlišných kritérií než je to pri súkromných podnikoch.

Na túto definíciu nadväzuje aj **Yun (2003)**, ktorý hovorí, že predtým ako sa poskytne pôžička subjektu, musia sa začať procesy určujúce bonitu miestnej samosprávy a ustanoviť pre samosprávu prísny fiškálny systém.

Podľa **Belchera (1997)** je zisťovanie bonity dôležité z toho pohľadu, že kapitálové pôžičky sú jednou z ciest ako môže miestna samospráva urýchliť vývoj lokálnych investícií.

1.3.1. Bonita obce

Čiastočnú odpoveď na to, čo je vlastne bonita nám dáva aj **Peterson (1998)**, ktorý hovorí, že samospráva je vtedy „bonitná“, keď sa jej úroveň pôžičiek stretne s rizikovými štandardmi poskytovateľa pôžičky. Tá istá samospráva môže požiadať o dve pôžičky, kde jedna bude „bonitná“ a druhá nie. Závisí to však od špecifických ochranných nástrojov zabudovaných do zmluvy.

Bonita naznačuje, aký ekonomický potenciál má daná obec. Predstavuje zhodnotenie a kumulované vyjadrenie kvalitatívnych a kvantitatívnych parametrov obce. Hodnotenie bonity umožňuje obci posúdiť, ako je na tom v porovnaní s ostatnými, ale predovšetkým jej to umožňuje nájsť rezervy a nedostatky vo finančnej, majetkovej a rozvojovej oblasti. Najjednoduchšie vplyvy na celkovú bonitu obce sú veľkosť obce podľa počtu obyvateľov a priestorové umiestnenie obce (**Halásek, 2005**).

1.3.2. Finančná, majetková, rozvojová bonita

Pri stanovovaní celkového ekonomického potenciálu obce rozlišujeme tri základné zložky bonity:

- finančnú,
- majetkovú
- rozvojovú bonitu.

Celková bonita je potom určovaná na základe kombinácie a vzájomnej previazanosti parciálnych bonít.

Finančná bonita závisí predovšetkým na rozpočtových ukazovateľoch. Základom je porovnanie príjmových a výdajových zložiek, a to najmä v prepočte na obyvateľa. Sleduje aj ročné plnenie rozpočtu obce, kvality rozpočtového procesu a rozpočtových výhľadov. Významnú úlohu hrá tiež zadlženosť obce a dlhová služba.

Majetková bonita vychádza zo štruktúry majetku obce a posudzuje efektivitu využívania majetku, možnosti využívania a potrebnosť majetku. Zdôrazňuje odlišenie majetku, ktorý je nevyhnutný pre obec a musí (alebo chce) si tento majetok teda ponechať, a ktorý ako nepotrebný môže predať. Je však treba zvážiť vhodný časový horizont pre prípadný predaj majetku.

Rozvojová bonita je menej formalizovateľný údaj a všima si, okrem ekonomických aspektov, i hospodárske, sociálne, kultúrne a hlavne politické podmienky a predpoklady (**Halásek, 2005**).

Všeobecne sa rozlišujú 3 úrovne bonity:

Celoštátna – uplatňuje sa pre všetky obce. Ide o vyhodnotenie postavenia danej obce medzi ostatnými obcami. Toto porovnanie môže prispieť k lepšiemu rozdeľovaniu zdrojov, pre najefektívnejšie vynaloženie prostriedkov. Zároveň, sú ale rôzne úskalia v odlišnostiach obcí. Pre hodnotenie existuje určitá škála toho, čo sa hodnotí, a tak môžu výnimočnosti jednotlivých obcí zaniknúť.

Veľkostná – tento spôsob by mal odstraňovať úskalia celoštátnej bonity. Porovnáva iba približne rovnako veľké obce.

Územná – vychádza z vymedzenia územia. Počíta so špecifikami každého územného celku, ktoré by mohli viesť k zavádzajúcemu konečnému hodnoteniu. Hodnotenie sa opiera o konkrétne podmienky daného celku. Teda i metodika hodnotení bonity je rozdielna, prispôbena danému celku (**Halásek, Pilný, Tománek 2002**).

Tabuľka č.1: Prehľad a popis ratingových skupín modelov ratingu bonity

RT	Popis
Aa	Rozvíjajúce sa obce s dobrým rozpočtovým hospodárením, bez problémov so zadlženosťou
Aa-	obce s vynikajúcim ekonomickým prostredím, bez investičného rozvoja
A+	obce priemerne zadlžené, s dobrým ekonomickým prostredím, investične sa rozvíjajúce
A	obce so zlým ekonomickým prostredím, bez zadlženosti, s priemerným rozpočtovým hospodárením
A-	Obce s veľkým majetkom, stredne zadlžené so signálmi ekonomického poklesu
Baa+	obce s vysokou zadlženosťou, investične sa rozvíjajúci
Baa	obce s vysokou dlhovou službou, zlým ekonomickým prostredím, s investičným rozvojom

Zdroj: Vomočil- Hájek- Olej, 2007, Modelovanie bonity obcí pomocou dopredných neurónových sietí

Najrozšírenejším prístupom modelovania bonity je modelovanie pomocou modelov ratingu. Rating je nezávislé ohodnocovanie, s cieľom zistiť (na základe komplexného rozboru všetkých známych rizík ohodnocovaného objektu) ako je tento objekt schopný a ochotný plniť si svoje záväzky v čas a v plnej výške splatnosti. Rating je ohodnocovanie založené na kvalitatívnych a kvantitatívnych parametroch. Je podkladom pre rozhodovanie investorov, bánk a obchodných partnerov o spolupráci s ohodnocovaným objektom. Ide o postup, pri ktorom sa objekty zaradia do skupín (tzv. ratingových tried) podľa predpokladanej pravdepodobnosti zlyhania. Z uvedeného vyplýva, že modelovanie ratingu je klasifikačný problém. Klasifikáciu je možné realizovať metódami učenia s učiteľom (ak sú známe ratingové triedy skúmaných objektov) alebo metódami učenia bez učiteľa (ak tieto metódy známe nie sú) (**Vomočil-Hájek-Olej, 2007**).

Bonitu môžeme vnímať pohľadom finančných subjektov, investorov, podnikateľov, štátnej správy, obyvateľov okolitých sídiel a v neposlednej rade očami vlastných občanov obce. Kým bonita obce z pohľadu podnikateľov, investorov, návštevníkov a turistov môže byť určená sprostredkovane (rozpočet obce, verejný - obecný dlh, verejné zákazky a investície, transparentné zmluvné vzťahy aj.) je treba mať stále na mysli ako je bonita obce vnímaná z pohľadu spokojnosti obyvateľov obce, a teda potenciálnych voličov, ktorí porovnávajú nielen v čase, ale aj navzájom medzi obdobnými obcami, predovšetkým v dostupnosti služieb a kvality života v obci (**Halásek, 2005**).

Z nášho pohľadu môžeme bonitu obce vnímať ako súbor ukazovateľov hodnotenia v ekonomickej, majetkovej, sociálnej oblasti, na základe ktorého si môžeme vytvoriť obraz o fungovaní obce v jednotlivých sférach. Slúži nám na porovnanie, posudzovanie a zlepšovanie procesov a aktivít, ktoré sú pre subjekty verejného života dôležité na vytvorenie obrazu o hospodárení obcí. Bonita obce nám dáva nové možnosti kvantitatívneho hodnotenia, do ktorého sa môžu zapojiť podnikateľské subjekty, investori, občania a ostatné ekonomické a neekonomické subjekty. Toto kvantitatívne hodnotenie môže byť pre všetky subjekty podkladom pre kvalitatívnu analýzu procesov a aktivít v obci.

Ide o komplexné zhodnotenie hospodárenia obce vo všetkých oblastiach života, ktorého výsledky nám slúžia na porovnanie údajov a zefektívňovanie samosprávy obcí.

2. Cieľ práce

Možnosť porovnania výkonnosti a efektívnosti hospodárenia nielen obcí, ale aj iných subjektov, je významným faktorom pri vytváraní komplexného obrazu a dojmu o činnosti daného subjektu. Túto možnosť porovnania nám dáva hodnotenie bonity ako ekonomického potenciálu krajských miest, keďže unifikuje hodnotiace indikátory pre viaceré oblasti hodnotenia.

Cieľom diplomovej práce je na príklade dvoch samosprávach krajských miest Trnava a Nitra, zhodnotiť ich ekonomický potenciál prostredníctvom bonity, poukázať na problémy a bariéry efektívneho hodnotenia ekonomického potenciálu v dnešných podmienkach a vytvoriť na tomto príklade všeobecný, objektivizujúci model hodnotenie bonity obce v podmienkach Slovenskej republiky.

Tento primárny cieľ dosiahneme realizáciou nasledovných parciálnych cieľov:

- výber miest hodnotenia,
- charakteristika miest,
- stanovenie skupín indikátorov a zdôvodnenie ich výberu,
- výpočet indikátorov a ich komparácia,
- popis výsledkov,
- návrhová časť,
- vyvodenie záverov.

3. Metodika

3.1. Výber skúmaných lokalít

Objektom skúmania diplomovej práce bolo hodnotenie ekonomického potenciálu – bonity dvoch krajských miest. Prácu sme rozdelili na dve časti. V prvej časti sme spracovali dostupné údaje o teoretických východiskách danej témy. Z rôznych literárnych zdrojov sme zostavili teoretický základ na vypracovanie druhej časti práce. V druhej časti sme pristúpili k výpočtu jednotlivých indikátorov bonít mesta Nitra a mesta Trnava. Ukazovatele ekonomickej bonity sme rozdelili na majetkové indikátory, finančné a rozvojové indikátory. Skúmané krajské mestá boli vyberané s dôrazom na podobnú veľkosť, vzhľadom na počet obyvateľov, a s dôrazom na ekonomické zázemie. Tieto faktory výberu miest mali význam pri záverečnom porovnávaní získaných výsledkov a pri hľadaní príčin rozdielov. Na záver sme výsledky zhodnotili, porovnali medzi sebou a hľadali príčiny diferenciácie.

3.2. Zber informácií a potrebných podkladov

Pri hodnotení bonity zvolených krajských miest sme sa zamerali na ekonomický potenciál, hodnotený majetkovými a finančnými indikátormi a na rozvojový potenciál. Tieto indikátory boli prostriedkom k analýze podmienok skúmaných krajských samospráv a k určeniu ich bonity.

3.2.1. Postup riešenia

Pri vypracovávaní diplomovej práce bol postup nasledovný:

- naštudovanie domácej a zahraničnej literatúry, potrebnej na získanie teoretických vedomostí o téme,
- spracovanie materiálov pomocou metódy vedeckej abstrakcie,
- navrhnutie indikátorov hodnotenia parciálnych bonít (majetková, finančná, rozvojová),
- získanie zdrojov potrebných na vypracovanie zvolených indikátorov,
- porovnanie údajov vybraných zdrojov a ukazovateľov mesta Nitra a mesta Trnava,
- užší výber relevantných a dostupných indikátorov,
- spracovanie údajov a vyhodnotenie indikátorov,
- analýza získaných údajov výsledkov parciálnych bonít,

- vyhodnotenie získaných výsledkov a vypracovanie záverov.

3.2.2. Metodika zberu informácií

Pri oboznamovaní sa s teoretickým základom potrebným pre vypracovanie diplomovej práce sme pracovali s odbornou a časopiseckou literatúrou, v ktorej sme získali všetky potrebné informácie o bonite, majetku miest a spôsobe ich hodnotenia a porovnávaní.

Podľa Haláska (2005) je bonita orientovaná na ekonomický potenciál obce výsledkom parciálnych analýz bonít:

- analýza finančnej situácie obce (finančná bonita)
- analýza majetkovej situácie obce (majetková bonita)
- analýza rozvojových podmienok obce (rozvojová bonita)

Analýzou týchto parciálnych bonít, sme sa postupne dopracovali k celkovému hodnoteniu bonity.

Dáta potrebné na hodnotenie zvolených indikátorov boli zozbierané za roky 2007 – 2009.

Údaje potrebné pre výpočet hodnoty zvolených indikátorov boli čerpané z nasledujúcich zdrojov:

- záverečný účet mesta Nitra,
- záverečný účet mesta Trnava,
- rozpočty miest Nitra a Trnava,
- výkazy ziskov a strát, súvahy miest Nitra a Trnava,
- výročné správy miest Nitra a Trnava,
- územný plán mesta Nitra a Trnava,
- stránky mestských úradov (www.msunitra.sk, www.trnava.sk).

Po výpočte indikátorov sme analyzovali získané údaje. S využitím komparatívnej metódy sme na záver porovnali dáta a zhodnotili celkovú bonitu miest Trnava a Nitra.

3.2.3. Ukazovatele bonity

Ukazovatele na hodnotenie bonity zvolených krajských miest sme rozdelili na ukazovatele majetkovej bonity, finančnej a rozvojovej bonity.

Tabuľka č.2: Ukazovatele majetkovej bonity a spôsob ich výpočtu

Ukazovateľ	Spôsob výpočtu	Zložky ukazovateľa	Jednotky	Vymedzenie položiek
Celkový majetok na obyvateľa	MC/O	Celkový majetok (MC)	eur	aktíva zo súvahy
		Počet obyvateľov (O)	obyvatelia	Počet obyvateľov (O)
Dlhodobý hmotný majetok na obyvateľa	DHM/O	Dlhodobý hmotný majetok (DHM)	eur	vybrané položky aktív zo súvahy
		Počet obyvateľov (O)	obyvatelia	Počet obyvateľov (O)
Podiel tržieb z predaja majetku na celkovom majetku (%)	PT/MC	Tržby z predaja majetku (PT)	eur	riadok 084 z výkazu ziskov a strát
	*100	Celkový majetok (MC)	eur	aktíva zo súvahy
Podiel nájomného z majetku na celkových výnosoch z majetku (v %)	TC/PT	Nájomné z majetku (NM)	eur	nájomné
	*100	Celkové výnosy z majetku (TC)	eur	celkové výnosy z majetku mesta
Výnosnosť majetku	BM/MC	Výnos z majetku (BM)	eur	účt. skupina 64 - 66 vo výkaze ziskov a strát
	*100	Celkový majetok (MC)	eur	aktíva zo súvahy
Podiel cudzích zdrojov na celkovom majetku	CZ/MC	Cudzíe zdroje (CZ)	eur	súčet riadkov 127, 132, 140, 151, 173 zo súvahy
	*100	Celkový majetok (MC)	eur	aktíva zo súvahy
Zadĺženosť na obyvateľa	D/O	Dlh (D)	eur	bankové úvery a pôžičky
		Počet obyvateľov (O)	obyvatelia	v danom roku

Zdroj: Halásek: Ekonomický potenciál obcí (prípadová štúdia), 2005; Vlastné spracovanie

Indikátory majetkovej bonity boli vybrané na účel posúdenia efektívnosti využívania majetku.

Tabuľka č.3: Ukazovatele finančnej bonity a spôsob ich výpočtu

Ukazovateľ	Spôsob výpočtu	Zložky ukazovateľa	Jednotky	Vymedzenie zložiek
Celkové príjmy na obyvateľa	PC/O	Celkové príjmy (PC)	eur	súčet bežných a kapitálových príjmov a plnenia finančných operácií
		Počet obyvateľov (O)	obyvatelia	v danom roku
Daňové príjmy na obyvateľa	PD/O	Daňové príjmy (PD)	eur	suma miestnych poplatkov, podielových a miestnych daní (r.080 až r.082)
		Počet obyvateľov (O)	obyvatelia	v danom roku
Príjmy z prenájmu majetku na obyvateľa	PPM/O	Príjem z prenájmu majetku (PPM)	eur	príjmy z vlastníctva
		Počet obyvateľov (O)	obyvatelia	v danom roku
Pomer bežných príjmov k bežným výdajom	PB/VB	bežné príjmy (PB)	eur	bežné príjmy v rozpočte
		Bežné výdaje (VB)	eur	bežné výdaje z rozpočtu
Kapitálové výdaje na obyvateľa	VK/O	Kapitálové výdaje (VK)	eur	suma kapitálových výdajov
		Počet obyvateľov (O)	obyvatelia	v danom roku
Dlhová služba	DS/DZ	Dlhová služba (DS)	eur	suma istiny, úroku a príslušenstva
	*100	bežné príjmy (PB)	eur	bežné príjmy v rozpočte
Deficit/prebytok rozpočtu (v % celkových príjmov)	(PC-VC) /PC	Celkové príjmy (PC) - celkové výdaje (VC)	eur	bežné a kapitálové príjmy/výdavky a príjmové/výdavkové finančné operácie
		Celkové príjmy (PC)	eur	suma bežných a kapitálových príjmov

Zdroj: Halásek: Ekonomický potenciál obcí (prípadová štúdia), 2005; Vlastné spracovanie

Finančná bonita a jej ukazovatele nám dávajú prehľad o finančnom hospodárení zvolených miest. Na ich výpočet sme použili údaje dostupné v záverečných účtoch, v súvahe a vo výkaze ziskov a strát. Tieto údaje sú dostupné na internetových stránkach mestských úradov obcí (www.msunitra.sk, www.trnava.sk).

Tabuľka č.4: Ukazovatele rozvojovej bonity a spôsob ich hodnotenia

ukazovateľ	položka a jej hodnotenie	bodová hodnota
územný plán	existencia	1 b.
	aktuálnosť - nie je starší ako 5 rokov	2 b.
strategické dokumenty	existencia	1 b.
spolupráca s inými subjektmi na rozvoji obce	spolupráca so zahraničnými obcami - počet partnerských miest	1 b. za každé partnerské mesto
podané žiadosti o projekty k 31.12.2009	počet podaných žiadostí	1 b. za každú žiadosť
odsúhlasené alebo realizované projekty k 31.12.2009	počet odsúhlasených alebo realizovaných projektov	1 b. za každý takýto projekt
vybavenosť obce technickou infraštruktúrou (existencia)	kanalizácia	1 b.
	vodovod	1 b.
	plynofikácia	1 b.
	ČOV	1 b.
	odpadové hospodárstvo	1 b.
vzdelanostná infraštruktúra	počet základných škôl	1 b. za každú takúto školu
	počet stredných škôl	1 b. za každú takúto školu
	počet univerzít	1 b. za každú takúto školu
významné podniky	podniky s viac ako 50 zamestnancami	1 b. za každý takýto podnik

Zdroj: Halásek: Ekonomický potenciál obcí (prípadová štúdia), 2005; Vlastné spracovanie

Ukazovatele rozvojovej bonity sú založené na odlišnom princípe ako majetkové a finančné indikátory. Vzhľadom na ich povahu bola na ich hodnotenie priamo zvolená bodová metóda.

Po vypočítaní indikátorov, sme stanovili strednú hodnotu (Sh) za každý indikátor metódou aritmetického priemeru. Bodovou metódou sme následne ohodnotili každý indikátor za rôzne roky, sčítali ich, čím sme dostali určitý počet bodov za každý rok. Body za jednotlivé indikátory boli pridelené podľa nasledovných podmienok:

Tabuľka č.5: Podmienky a hodnota bodov pridelených indikátorom parciálnych bonít

interval	$x \in (0, SH)$	$x \in <Sh>$	$x \in (SH, \infty)$
Bodová hodnota	1	2	3

Zdroj: Vlastné spracovanie

Po získaní celkového počtu bodov z parciálnych bonít, za použitia komparatívnej metódy, sme vyhodnotili získaný počet bodov mesta Nitra a Trnava a vypracovali závery.

3.3. Metódy použité pri získavaní a spracovávaní údajov

Na vypracovanie cieľov práce boli použité nasledovné metódy:

- metóda skúmania odbornej literatúry v prvej časti práce,
- metóda vedeckej abstrakcie, použitá pri výbere relevantných informácií zo súboru naštudovanej literatúry,
- matematické výpočty použité pri vypracovávaní vlastnej práce a pri výpočte indikátorov,
- štatistické metódy (bodová metóda, určenie strednej hodnoty),
- metóda komparácie,
- analytické metódy, ako indukcia, dedukcia, syntéza, použité pri formulovaní záverov a pri hodnotení výsledkov práce.

4. Výsledky práce

V tejto kapitole je vypracovaný všeobecný model hodnotenia bonity na príklade hodnotenia bonity krajských miest Nitra a Trnava, identifikácia problémov a bariér pri hodnotení bonity v podmienkach Slovenskej republiky. V závere kapitoly sú poskytnuté aj návrhy a odporúčania na zlepšenie.

4.1. Charakteristika vybraných obcí

Výber skúmaných lokalít bol sprevádzaný analýzou hospodárskej a finančnej situácie krajských miest Nitra a Trnava, ktorá pomohla k oboznámeniu sa s danými mestami. Sú to krajské mestá s približne rovnakým počtom obyvateľov a obe mestá sú hospodárskymi a kultúrnymi centrami svojich regiónov.

4.1.1. Charakteristika mesta Nitra

Nitra je v súčasnosti piatym najväčším mestom na Slovensku s počtom obyvateľov 82 661 (k 1.1.2010). Mesto je vzdialené asi 80 km severovýchodne od Bratislavy. Cez mesto tečie rovnomenná rieka Nitra a nad ňou sa zo severnej strany týči vrch Zobor. Spolu s Trnavou je jedným z najstarších miest na Slovensku. „Mesto pod Zoborom“ je centrom Nitrianskeho kraja. Samotné katastrálne územie mesta Nitra tvorí spolu 12 územno - technických jednotiek, katastrov podľa evidencie katastrálneho úradu.

Prvá zachovaná písomná zmienka o Nitre pochádza zo spisu O obrátení Bavorov a Korutáncov. Uvedená je ako miesto vysvätenia prvého kresťanského chrámu na našom území v roku 828 – Pribinovho kostola. Z Nitry sa šírila viera a vzdelanosť v jazyku národa, tu pôsobili patróni Európy sv. Cyril a Metod. Pod Zoborom bola založená najstaršia kláštorná škola, v roku 880 práve tu vzniklo najstaršie slovanské biskupstvo. S Nitrou sú spojené i najstaršie zachované písomné originály z územia Slovenska – Zoborské listiny či vzácny Nitriansky evanjeliár.

V Nitre sa nachádzajú dve univerzity: Univerzita Konštantína Filozofa a Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre.

Najvýraznejšou a najcennejšou pamiatkou Nitry je hrad, vypínajúci sa na skalnom vápencovom vršku obtekanom riekou na úpätí bájneho Zobora. Hrad je pamätníkom mnohých stáročí, viažu sa k nemu významné historické, politické a spoločenské udalosti

a ako jeden z mála slovenských hradov napriek častým pohromám si zachoval sídelný funkčný ráz až do našich čias.

Hospodárstvo mesta Nitra je založené hlavne na elektrotechnickom priemysle. V tejto oblasti je ťahúňom firma Sony Foxconn. Nachádzajú sa tu aj ďalšie firmy ako napríklad ICS Industrial Cables Slovakia. V priemyselnom parku Sever sa orientujú aj firmy vyrábajúce komponenty pre automobilový priemysel (Visteon). Významným odvetvím bol a je aj chemický priemysel (Plastika, a.s.), ktorý má v tomto regióne tradíciu. Postupne sa hospodárske odvetvie preorientováva z chemického a strojárenského na elektrotechnický, čím sa prispôsobuje smeru celej štruktúre hospodárstva západného Slovenska. Mesto Nitra je významným hospodárskym centrom Nitrianskeho kraja s počtom firiem viac ako 14 140.

Dopravná situácia v meste Nitra je kritická, cez križovatku v centre mesta prejde denne 45 tisíc automobilov. Táto situácia by sa mala zlepšiť po dokončení výstavby južného obchvatu, ktorý plánuje uvoľniť dopravnú zaťaženosť mesta. Obyvateľom je k dispozícii mestská hromadná doprava realizovaná firmou Veolia Transport, ktorá poskytuje služby na vysokej úrovni. Týmto riešením sa aspoň sčasti odľahčuje hustá premávka v centre mesta.

Mesto Nitra aktívne spolupracuje s rôznymi mestami po celej Európe, ale aj po celom svete, hlavne v oblasti kultúry a športu. Partnerské mestá má Nitra v Srbsku (Báčsky Petrovec), v Českej republike (České Budejovice, Kroměříž), v USA (Naperville), v Holandsku (Zoetermeer), v Austrálii (Gosford), v Chorvátsku (Osijek), v Poľsku (Zielona Góra).

Mesto Nitra ukončilo hospodárenie v roku 2009 s pozitívnou bilanciou 1 180 034 eur. Prebytok predstavuje rozdiel medzi príjmami a výdavkami bežného a kapitálového rozpočtu. Rozdiel medzi príjmovými a výdavkovými finančnými operáciami rozpočtu k 31.12.2009 je vo výške 8 420 399 eur. Po zarátaní schváleného prebytku rozpočtu roku 2010 a nerozdelenej dotácie zo ŠR z titulu výpadku dane z príjmov zostáva na prerozdelenie čiastka + 372 944 eur. Z tejto čiastky Mestské zastupiteľstvo schválilo krytie nezrealizovaných projektov v roku 2009 a rozpočtovým opatrením ich presunulo do rozpočtu roku 2010. Celkový majetok (aktíva) mesta Nitra tvorili k 31.12. 2009 čiastku 232 41 967, 57 eur.

4.1.2. Charakteristika mesta Trnava

Mesto Trnava leží na kraji Západoslovenskej nížiny vo vzdialenosti asi 50 km od Bratislavy, hlavného mesta Slovenskej republiky, v nadmorskej výške 146 m.n.m. Má rozlohu 71 537,8 km². Mesto Trnava už v minulosti bolo silné, bohaté a slávne, hospodársky i politicky významné a počas svojho trvania obohatilo dejiny slovenského národa mnohými spoločensko - politickými i kultúrnymi udalosťami.

Mesto Trnava a jeho katastrálne územie patria do pásma vnútrohorských paniev a kotlín a v rámci neho do nížinných jednotiek, a to Podunajskej panvy, Trnavsko-Dubnickej panvy a najzápadnejšej jednotky – Blatnianskej priehlbiny. Najväčším tokom v meste je rieka Parná.

Mesto Trnava je prvé slobodné kráľovské mesto na území dnešného Slovenska. Stalo sa ním už v roku 1238, keď Trnave uhorský kráľ Belo IV. udelil mestské výsady. Prvá písomná zbierka o Trnave však pochádza ešte z roku 1211, kedy na križovatke starých obchodných ciest vznikla pri riečke Trnávka kupecká osada nazvaná Trnava. Mesto rýchlo napredovalo a už v 16. storočí sa Trnava stala kultúrnym a náboženským centrom, prezývaným aj „Malý Rím“ (vďaka veľkému počtu kostolných veží).

Mesto je aj v súčasnosti dopravným uzlom západného Slovenska. Mestom prechádza diaľničný ťah Bratislava – Nitra a Bratislava – Žilina, čiže sa dá povedať že v Trnave sa schádzajú dopravné ťahy smerujúce do Bratislavy. Nachádza sa tu aj hlavný železničný koridor spájajúci západ a východ SR. V meste je situované aj malé letisko. Počet obyvateľov k 30.12.2010 je 65 727.

V priebehu posledných desiatich rokov priemysel prechádzal reštrukturalizáciu. Hospodárstvo mesta je orientované hlavne na automobilový priemysel a jeho subdodávateľov. V meste má svoju výrobu firma PSA Peugeot Citroen. Nachádzajú sa tu aj rôzne strojárne firmy, ktoré vyrábajú a dodávajú komponenty hlavne pre automobilový priemysel ako napríklad: FAURECIA Slovakia, s.r.o.; Sachs Slovakia a.s. Významnými hráčmi v elektrotechnickom priemysle sú hlavne SONY Slovakia, s.r.o. a Samsung Electronics LCD Slovakia, s.r.o. Obe tieto firmy sa orientujú na výrobu televíznych prijímačov a komponentov.

V meste sa nachádzajú 2 univerzity (Trnavská univerzita a Univerzita sv. Cyrila a Metoda) a Univerzita tretieho veku. Taktiež sa tu nachádza Materiálovotechnologická fakulta Slovenskej Technickej univerzity. Všetky tieto vzdelávacie inštitúcie napomáhajú formovať hospodárstvo a vzdelanostnú úroveň mesta.

Mesto Trnava hospodáril v roku 2009 na základe schváleného rozpočtu s rozpočtovými zdrojmi vo výške 42 931 774,48 eura, z ktorých boli realizované výdavky vo výške 42 154 110,92 eura. V súlade s §10 ods. 3 zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy bol rozpočet mesta Trnava na rok 2009 zostavený v členení na: bežný rozpočet, kapitálový rozpočet, finančné operácie. V rámci bežného rozpočtu hospodáril mesto v roku 2009 s prebytkom vo výške 5 804 374,43 eura, ktorý je možné v príslušnom rozpočtovom období použiť na krytie schodku kapitálového rozpočtu. Majetok mesta Trnava (aktíva) predstavoval k 31.12.2009 hodnotu 219 882 023 eur.

Mesto Trnava realizuje aktivity v rámci projektu Zdravé mesto a vytvára partnerstvá so zahraničnými mestami z Českej republiky (Břeclav), z Talianska (Casale Monferrato), zo Slovinska (Novo mesto), z Nemecka (Sangerhausen), z USA (Scranton), z Maďarska (Szombathely), z Chorvátska (Varaždín) a z Poľska (Zabrze).

4.2. Zhodnotenie majetkovej, finančnej a rozvojovej bonity

V tejto časti kapitoly sa zameriavame na vlastný výpočet zvolených indikátorov. Údaje potrebné pre ich výpočet sme získavali z verejne prístupných dokumentov na stránkach mestských úradov miest Nitra a Trnava a z komunikácie so zamestnancami mestských úradov.

Skupiny hodnotiacich indikátorov sme si rozdelili do troch skupín. Takto sme schopní zachytiť väčší rozsah sledovaných údajov, ktoré sa navzájom dopĺňajú a porovnať ich v nami zvolenom časovom horizonte.

4.2.1. Výpočet a interpretácia indikátorov majetkovej bonity

Spôsob akým samospráva nakladá so svojim majetkom môžeme pokladať aj za prejav hospodárenia s inými zdrojmi, nemôžeme však podľa toho jednoznačne a správne vyvodiť závery o hospodárení.

Hodnoty indikátorov majetkovej bonity sú v Prílohe č.1, v tabuľke, ktorá slúži aj ako zdroj pre bodové ohodnotenie majetkovej bonity miest Nitra a Trnava za rok 2007 – 2009.

Tabuľka č.6: Podiel tržieb z predaja majetku na celkovom majetku (v %) miest Nitra a Trnava za obdobie rokov 2007 – 2009.

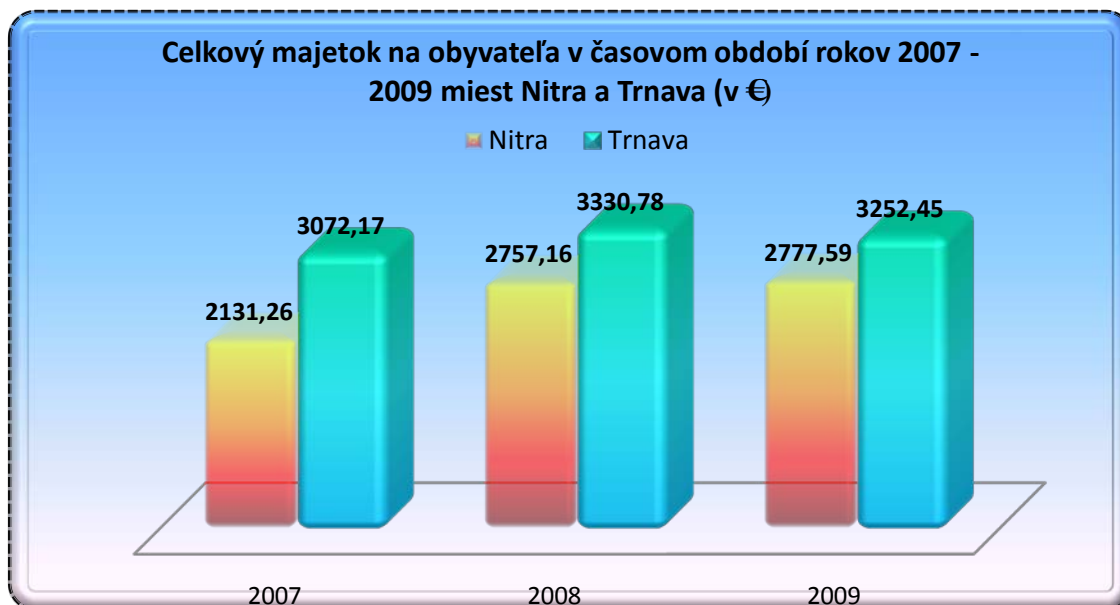
Mesto/rok	2 007	2008	2009
Nitra	1,44	4,83	1,48
Trnava	2,37	4,02	0,47

Zdroj: Vlastné spracovanie, súvaha, výkaz ziskov a strát miest Nitra a Trnava 2007-2009

Z tabuľky číslo 6 vidíme, že podiel tržieb z predaja majetku na celkovom majetku má v mestách Trnava a Nitra klesajúcu tendenciu. Aj keď v roku 2008 zaznamenal určitý nárast oproti roku 2007, v roku 2009 sa predaj majetku znížil. V Trnave z 4 % na menej ako 0,5 % a v Nitre z 4,83 % na menej ako 1,5 %. Táto tabuľka podporuje záver, že mestá Nitra a Trnava si v posledných rokoch ponechávajú nehnuteľný majetok vo svojom vlastníctve a nepredávajú ho alebo čo predat' - nemajú nepotrebný majetok, ktorý by mohli predat'.

Hospodárenie s majetkom je dôležitá vec, keďže mestá sú samosprávne územné celky, to znamená riadia ich občania, nie štát a preto aj ich hospodárenie s majetkom prispieva k ich rozvoju a k zlepšovaniu životných podmienok obyvateľov. Predaj majetku je trvalé zbavenie sa vlastníctva k nejakej veci, ktorá by teoreticky mohla v budúcnosti prinášať pre mesto výnosy. Takýto majetok sa nazýva nepotrebný/dubiózny majetok. Ak je v možnostiach mesta majetok si udržať, je tak potrebné urobiť, pretože v budúcnosti, aj keď je v súčasnosti nepotrebný, by mohol predstavovať zdroj dlhodobých príjmov pre mesto. Do úvahy je možné vziať aj iné alternatívne možnosti narábania s majetkom, za podmienky, že majetok ostane v držaní mesta (symbolické nájomné za udržiavanie majetku, atď.).

Graf č.1: Prehľad hodnôt celkového majetku miest Nitra a Trnava prepočítaného na obyvateľa v rokoch 2007 – 2009 (v €).

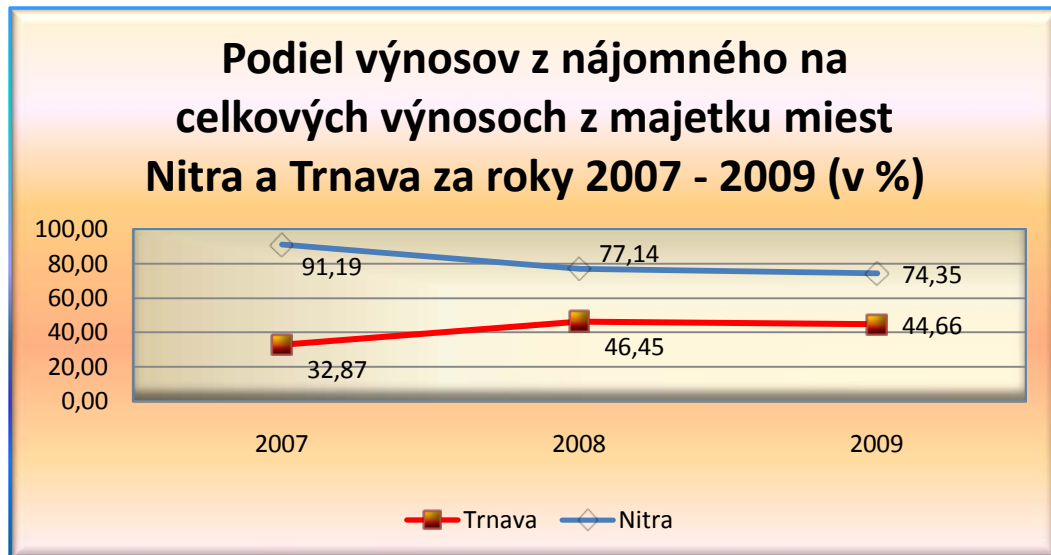
Zdroj: Vlastné spracovanie, súvaha miest Nitra a Trnava 2007 - 2009

Na grafe č.1 vidíme, že väčším majetkom v priebehu skúmaných rokov 2007 - 2009 prepočítaným na obyvateľa disponuje mesto Trnava. Tieto údaje však môžu byť skreslené spôsobom ocenenia majetku. Mesto Nitra, podľa zistených hodnôt zveľaďuje svoj majetok v priebehu skúmaných rokov, keď každý rok sa hodnota majetku na obyvateľa zvyšuje. Hodnota majetku prepočítaného na obyvateľa v meste Trnava v roku 2009 klesla oproti roku 2008 o 2,2%. Indikátor „hodnota celkového majetku na obyvateľa“ nie je sám o sebe vhodným ukazovateľom na hodnotenie ekonomického potenciálu mesta. Hodnota majetku nutne neukazuje spôsob hospodárenia s ním. Rozdiely v hodnote môže spôsobovať aj metóda oceňovania majetku, čím vzniká priestor na vznik mylných údajov. Dôležitý údaj z grafu č.1 je pomer, akým narastá majetok v priebehu rokov.

V súčasnej dobe je význam majetku pre mesto väčší ako v minulosti za čias bývalého režimu, keď bol majetok braný ako spoločná vec. Dnes majetok prináša pre mesto príjmy do rozpočtu. Trhový spôsob života umožňuje v dnešnej dobe intenzívnejšie využívanie hmotného ale aj nehmotného majetku samosprávy. Preto sa prísne kontroluje každý odpredaj majetku. Ukazovateľ vhodný na zistenie, či mesto uprednostňuje predaj alebo prenájom a teda istým spôsobom poukazuje na hospodárenie

s majetkom, je indikátor „podiel výnosov z prenájmu majetku na celkových výnosoch z majetku“.

Graf č.2: Podiel výnosov z nájomného na celkových výnosoch z majetku miest Nitra a Trnava za roky 2007 – 2009 (v %).

Zdroj: Vlastné spracovanie, výkaz ziskov a strát miest Nitra a Trnava 2007 – 2009

Z grafu č.2 vieme vyčítať, že výnosy z prenájmu majetku na celkových výnosoch z majetku mesta Nitra v roku 2007 predstavovali viac ako 91%. Naopak, výnosy z prenájmu na celkových výnosoch z majetku mesta Trnava predstavovali menej ako 33%. Z tohto môžeme usúdiť, že mesto Nitra prenajímalo viac zo svojho majetku, alebo za vyššiu cenu, ako predávalo, a tým by teoreticky aj strácalo svoje majetkové práva k tomuto majetku.

V ďalších rokoch vidíme, že podiel výnosov z prenájmu na celkových výnosoch z majetku v meste Nitra klesal, až na hodnotu 74,35%, v roku 2009 čo je pokles oproti roku 2007 o viac ako 18%. Naopak mesto Trnava dokázalo podiel výnosov z prenájmu majetku na celkových výnosoch z majetku zvýšiť oproti roku 2007 na hodnotu 44,66% v roku 2009, čo predstavuje nárast o 26,4%.

Po ohodnotení indikátorov počtom bodov, podľa zvolených kritérií, sme dostali hodnoty, ktoré sú v tabuľke č.7.

Tabuľka č.7: Bodové ohodnotenie majetkovej bonity miest Nitra a Trnava za roky 2007 - 2009

	Nitra			Trnava		
rok	2007	2008	2009	2007	2008	2009
počet bodov	14	15	9	13	15	17

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z uvedenej tabuľky č.7 si môžeme vyvodit' záver, že mestu Nitra podľa zvolených indikátorov majetková bonita klesla z roku 2008 na rok 2009 a to o 40%, podľa nami zvoleného bodového ohodnotenia.

Naopak mestu Trnava sa darí v priebehu skúmaných rokov medziročne zvyšovať svoju bonitu.

Záveru vyplývajúce z týchto bodových ohodnotení však môžu byť značne skreslené. Pri výpočte stredných hodnôt bola použitá metóda aritmetického priemeru hodnôt indikátorov z troch skúmaných rokov. Na stanovenie významnejšej strednej hodnoty by bolo vhodné použiť viacero indikátorov za dlhšie časové obdobie a rovnako použiť aj dokonalejšie štatisticko – matematické metódy na zistenie stredných hodnôt.

4.2.2. Výpočet a interpretácia indikátorov finančnej bonity

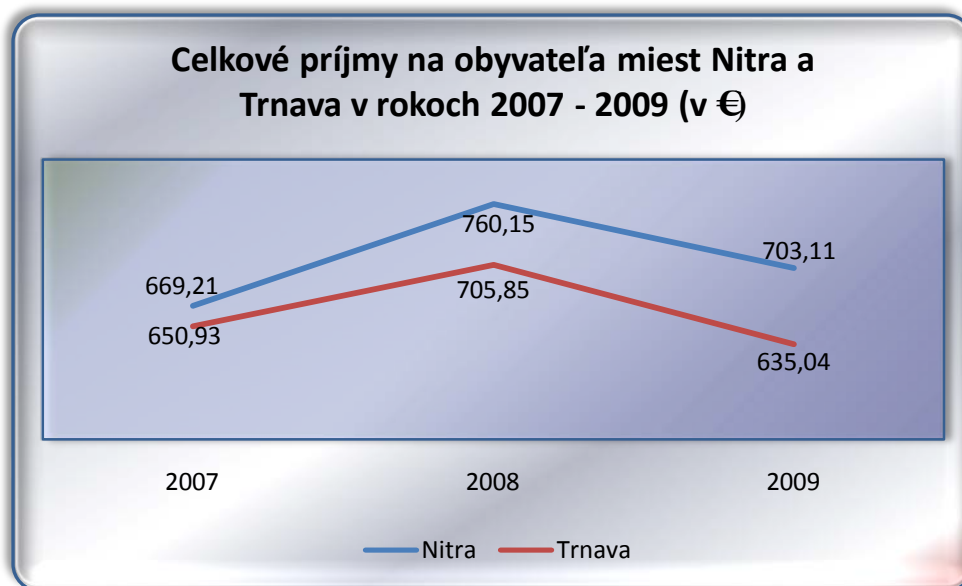
Hodnotenie finančnej bonity nám ukazuje ako mesto používa svoj základný nástroj hospodárenia – rozpočet. Indikátory boli vybrané tak aby sledovali čo najviac častí rozpočtu. Indikátory zahrňujúce príjmy, sú dôležité z toho pohľadu, že ide vlastne o prostriedky, ktoré mesto buď dostane vo forme podielových daní, alebo si ich mesto samo vytvorí vlastnou činnosťou. V oboch prípadoch sa získavajú prostriedky na plnenie rôznych aktivít.

Výsledné hodnoty indikátorov finančnej bonity a ich prehľad za mestá Nitra a Trnava v rokoch 2007 – 2009 sú zobrazené v Prílohe č.2.

Rozpočet ako hlavný nástroj finančného hospodárenia mesta nám ukazuje na aké aktivity a projekty, prípadne kam inam sú finančné prostriedky alokované. Veľkosť príjmov na jednej strane a výdajov na strane druhej, sú jednoduchým ukazovateľom, ľahko interpretovateľným pre každého.

Na zobrazenie vývoju celkových príjmov mesta Nitra a Trnava prepočítaných na obyvateľa nám posluží graf č.3.

Graf č.3: Vývoj celkových príjmov miest Nitra a Trnava prepočítané na obyvateľa v rokoch 2007 – 2009 (v €).

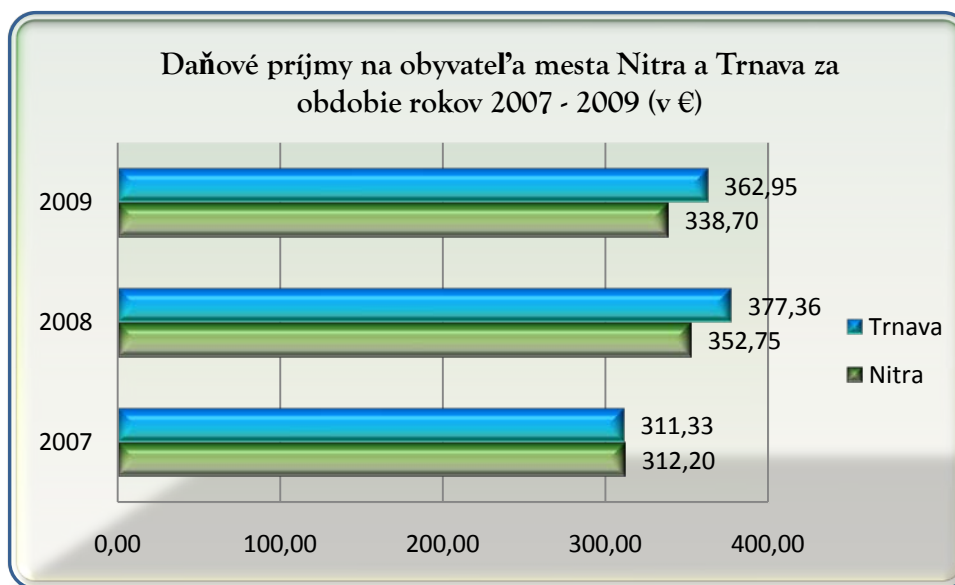

Zdroj: Vlastné spracovanie, záverečný účet miest Nitra a Trnava 2007 – 2009

Z grafu č.3 vieme vyčítať, že obe mestá najprv v roku 2008 svoje príjmy na obyvateľa oproti roku 2007 zvýšili. Mesto Nitra o 22% a mesto Trnava o 8%. Naopak v roku 2009 nasledoval pokles oproti roku 2008, v Nitre o 7,5% a v Trnave o 10,03%.

Dôležitou zložkou príjmov v rozpočte sú daňové príjmy (prerozdelenie dane z príjmov fyzických osôb). Tým pádom významne ovplyvňujú ekonomický potenciál miest. Pri porovnávaní daňových príjmov treba brať do úvahy spôsob akým sa tieto prostriedky pridelujú (počet obyvateľov, počet žiakov základných škôl, atď.)

Graf č.4: Daňové príjmy miest Nitra a Trnava prepočítané na obyvateľa v rokoch 2007 – 2009 (v €).

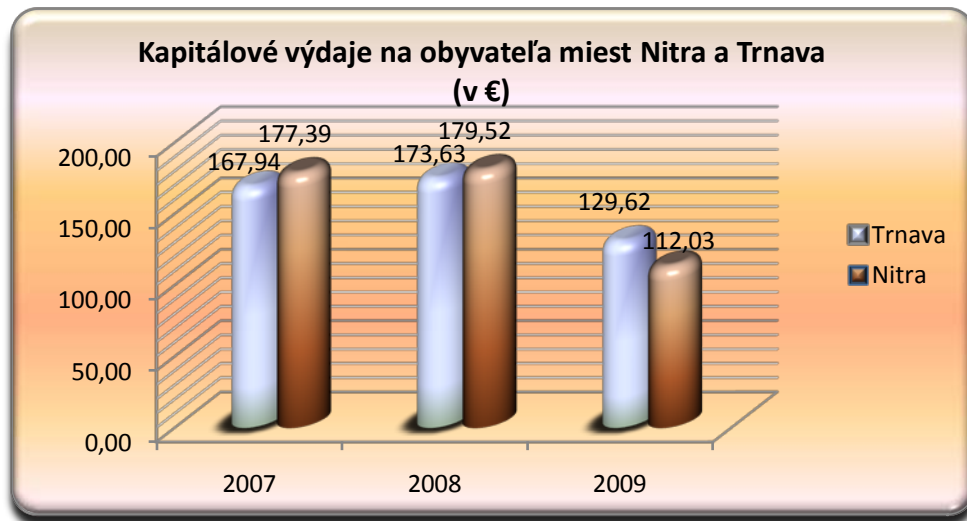

Zdroj: Vlastné spracovanie, záverečný účet miest Nitra a Trnava 2007 - 2009

Z grafu č.4 môžeme vyčítať podobný trend ako v grafe č.3. V roku 2008 mestu Nitra vzrástli príjmy o 12% oproti roku 2007. Rovnako aj mestu Trnava v tomto období vzrástli daňové príjmy na obyvateľa a to o 18%. Porovnanie daňových príjmov v roku 2009 oproti roku 2008 predstavuje v meste Nitra pokles o 4% a v meste Trnava pokles rovnako o 4%. Tento vývoj spolu s vývojom celkových príjmov na obyvateľa potvrdzuje tvrdenie, že daňové príjmy sú dôležitou zložkou príjmov miest Nitra a Trnava. Tieto údaje neukazujú ako sa hospodári s prostriedkami, ale ukazujú aké finančné prostriedky majú obe skúmané mestá k dispozícii.

Spôsob hospodárenia nám môže objasniť ďalší indikátor a to ukazovateľ kapitálových údajov prepočítaných na obyvateľa miest Nitra a Trnava za obdobie rokov 2007 – 2009. Všeobecne sú kapitálové výdaje také, ktoré sa vynakladajú na rozvoj mesta a očakáva sa od nich, že v budúcnosti prinesú ďalšie príjmy, alebo iné úžitky. Z tohto dôvodu môžeme indikátor kapitálové výdaje na obyvateľa považovať, za obraz toho, koľko mesto investuje do svojej budúcnosti. Hodnoty indikátora sú zachytené na grafe č.5.

Graf č.5: Kapitálové výdaje miest Nitra a Trnava prepočítané na obyvateľa za obdobie rokov 2007 – 2009 (v €).

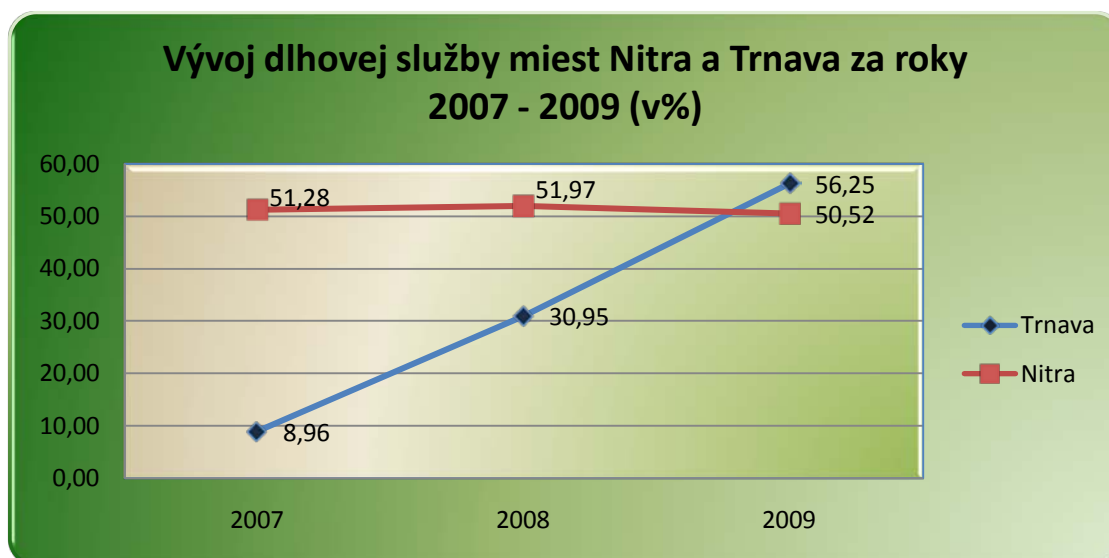

Zdroj: Vlastné spracovanie, záverečný účet miest Nitra a Trnava 2007 - 2009

Na grafe č.5 vidieť, že kapitálové výdaje v roku 2008 narástli oproti roku 2007 v meste Trnava o 4% a v meste Nitra o 1,2%. Rok 2009 znamenal prepad kapitálových výdavkov oproti predchádzajúcemu roku a to o 26% v meste Trnava a o 38% v meste Nitra. Veľkosť kapitálových výdajov na obyvateľa nám poukazuje na to, koľko mesto investuje do svojho rozvoja. V roku 2009 je to oproti rokom 2008 a 2007 menej z toho dôvodu, že ide o šetrenie v období kedy sa prejavili dôsledky hospodárskej krízy a tým pádom sa aj rozvoj miest a investovanie do rozvoja miest Nitra a Trnava spomalilo.

Ďalším dôležitým indikátorom hodnotenia finančnej bonity miest Nitra a Trnava je indikátor, ktorý by poukázal na vývoj dlhu a zadlženosti oboch miest. Na tento účel bol zvolený indikátor „*Dlhová služba*“. Výška dlhu a jeho manažovanie, je totiž základným predpokladom pre charakterizovanie hospodárenia miest. Je dôležité aby mestá vedeli svoj dlh splácať a pokiaľ je to možné aby ho nenavršovali neudržateľným spôsobom a tým sa aj vyhli určitej nedôvere napr. zo strany finančných inštitúcií. Práve tieto inštitúcie analyzujú hlavne schopnosť mesta splácať dlh a tým určujú aj dôveryhodnosť daného mesta pri poskytovaní rôznych druhov úverov a pôžičiek.

Graf č.6: Vývoj dlhovej služby miest Nitra a Trnava za obdobie rokov 2007 – 2009 (v %).

Zdroj: Vlastné spracovanie, záverečný účet miest Nitra a Trnava 2007 - 2009

Z grafu č.6 vieme vyčítať záver, že mesto Nitra má v roku 2007 pomer veľkosti dlhu k bežným príjmom (dlhová služba) 51,28% pričom mesto Trnava len 8,96%. Dôležitý je aj vývoj v ďalších rokoch. Mesto Nitra si v roku 2008 a 2009 udržuje hodnotu dlhovej služby na úrovni 51,97% respektíve na úrovni 50,52%. Pozitívne je, že pomer dlhu mesta k bežným príjmom nerástol markantným spôsobom, naopak, aj keď len nepatrne sa ho podarilo v roku 2009 oproti roku 2008 znížiť. Mesto Trnava naopak zaznamenalo nárast dlhovej služby z 8,96% v roku 2007 na hodnotu 56,25% v roku 2009, čo predstavuje nárast o 47,29 percentuálnych bodov.

Po obodovaní hodnôt skúmaných indikátorov finančnej bonity miest Nitra a Trnava za roky 2007 až 2009 sme dostali údaje zobrazené v tabuľke č.8.

Tabuľka č.8: Bodové ohodnotenie finančnej bonity miest Nitra a Trnava za roky 2007 – 2009.

	Nitra			Trnava		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
počet bodov	14	16	11	14	19	11

Zdroj: Vlastné spracovanie

Finančná bonita miest Nitra a Trnava za skúmané roky 2007 – 2009 dosiahla najväčší počet bodov v roku 2008. Môžeme teda odvodiť záver, že v tomto roku bola

finančná situácia oboch miest najlepšia. Treba poznamenať, že v roku 2008 sa ešte neprejavili dôsledky hospodárskej krízy a dosahovalo sa nadpriemerných výsledkov vo všetkých skúmaných indikátorov. V roku 2009 sa dopady krízy reálne prejavili, čomu nasvedčujú aj získané údaje, ktoré nám indikujú pokles či už v príjmovej oblasti, alebo vo výdavkovej - v rámci šetrenia.

4.2.3. Výpočet a interpretácia indikátorov rozvojovej bonity

Hodnotenie indikátorov, ktoré sme si zvolili pre rozvojovú bonitu, má význam pri určovaní celkového rozvojového potenciálu mesta. Infraštruktúra, či už technická alebo sociálna je podmienkou rozvoja. Indikátory zvolené na hodnotenie rozvojovej bonity sa môžu priamo ohodnotiť bodovými hodnotami, na rozdiel od majetkových a finančných ukazovateľov. Zistené hodnoty sú v tabuľke č.9.

Tabuľka č.9: Bodové zhodnotenie indikátorov rozvojovej bonity miest Nitra a Trnava

	Nitra (počet bodov)	Trnava (počet bodov)
Územný plán	1	1
Strategické dokumenty	5	5
Spolupráca s inými obcami na rozvoji obce	8	8
Podané žiadosti o projekty (k 31.12.2009)	77	53
Odsúhlasené a realizované projekty (k 31.12.2009)	31	35
Vybavenosť obce technickou infraštruktúrou	6	6
Vzdelanostná infraštruktúra	40	29
Významné podniky (nad 50 zamestnancov)	169	111
Celkový počet bodov	337	248

Zdroj: Vlastné spracovanie

Podľa **Haláska (2005)**, je rozvojová bonita rozdelená do dvoch okruhov, a to do vnútornej rozvojovej bonity a vonkajšej.

Indikátory vnútornej rozvojovej bonity v našom prípade hodnotia činnosť a aktivitu orgánov mesta Nitra a Trnava. Konkrétne ide o indikátory „existencia aktuálnych strategických dokumentov, spolupráca s inými obcami, podané a odsúhlasené a realizované žiadosti o projekty. Tieto indikátory môžu priamo vplývať na druhú skupinu indikátorov. Indikátory vonkajšieho okruhu hodnotia infraštruktúru a podmienky rozvoja v mestách Nitra a Trnava. Ide o indikátory „vybavenosť obce technickou infraštruktúrou, vzdelanostnou infraštruktúrou“ a indikátor „významné podniky“.

Z tabuľky č.9 vidíme, že hodnoty prvých indikátorov sú u oboch miest Nitra aj Trnava rovnaké. Indikátor „územný plán“ bol ohodnotený u oboch miest hodnotou jeden bod z toho dôvodu, že územné plány boli v oboch prípadoch vypracované pred viac ako 5 rokmi a ani neboli aktualizované.

Analogicky, indikátor „strategické dokumenty“ bol ohodnotený rovnakým počtom bodov pre mesto Nitra ako aj pre mesto Trnava. Dôvodom plného počtu bodov je, že obe mestá sú regionálne a krajské centrá, s hospodárskym významom a existencia základných strategických dokumentov je pre tieto mestá esenciálna. Treba aj podotknúť, že tieto dokumenty sú podmienkou na podávanie žiadostí o nenávratný finančný prostriedok na rôzne druhy projektov.

V indikátore „podané žiadosti o projekty“ má lepšie výsledky mesto Nitra keď k 31.12.2009 podalo 77 žiadostí. Mesto Trnava do toho istého dátumu podalo 53 žiadostí. Dôležité je však tento indikátor porovnať s ukazovateľom odsúhlasených a realizovaných projektov. Mesto Nitra malo v tomto ohľade úspešnosť 40,26%, čo predstavuje 31 odsúhlasených a realizovaných projektov zo 77 podaných. Mesto Trnava zaznamenalo väčšie percento odsúhlasených a realizovaných projektov, konkrétne 66,03%, čo je 35 odsúhlasených a realizovaných z 53 podaných žiadostí o projekty. Záver vyplývajúci nám z nasledovných údajov je, že hoci mesto Nitra podáva viac žiadostí o projekty, mesto Trnava je úspešnejšie práve v odsúhlasených a realizovaných projektoch, čo je ukazovateľ významnejší pre rozvoj mesta. Tento indikátor je možné porovnávať spolu s indikátorom „kapitálové výdaje na obyvateľa“. Takýmto porovnaním získame obraz nielen o množstve realizovaných a odsúhlasených projektov, ale aj o množstve prostriedkov, ktoré sú na ne vynaložené z rozpočtu mesta.

Pre porovnanie, v roku 2009 mala Trnava väčšie kapitálové výdavky na obyvateľa ako mesto Nitra, čo sú ľahšie s indikátorom „počet odsúhlasených a realizovaných projektov“, kde má mesto Trnava väčší počet takýchto projektov ako mesto Nitra.

Pri hodnotení indikátorov infraštruktúry je na tom z prvého pohľadu lepšia Nitra. Mesto má viac základných a stredných škôl, ako aj viac podnikov, ktoré zamestnávajú viac ako 50 zamestnancov. V meste Nitra je takýchto podnikov 169 pričom v meste Trnava je ich menej, a to 111. Treba však brať do úvahy aj rozdielnu veľkosť mesta, čo sa počtu obyvateľov týka. Nitra mala k 31.12.2009 počet obyvateľov 83 692 a Trnava 67 605. Práve menší počet obyvateľov mesta Trnava do istej miery vysvetľuje menší počet základných a stredných škôl a počet podnikov zamestnávajúcich viac ako 50 zamestnancov.

4.3. Model hodnotenia ekonomického potenciálu - bonity

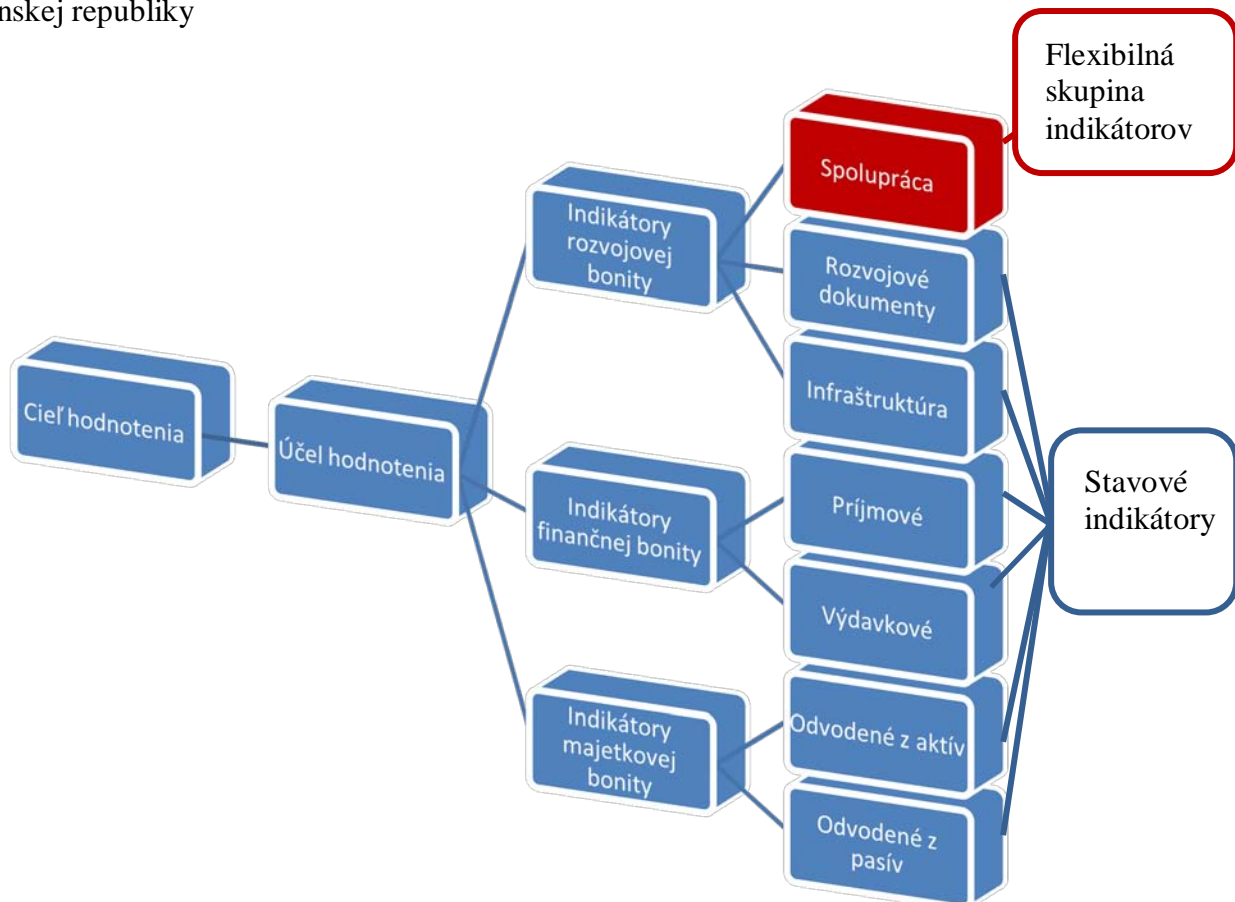
Pri hodnotení bonity obce sme si v rámci vlastnej práce vytvorili aj všeobecný model hodnotenia ekonomického potenciálu – bonity obce. Model je rozdelený do troch častí:

- podmienky hodnotenia,
- predpoklady hodnotenia,
- dôsledky hodnotenia.

Pri riešení bonity musíme brať do úvahy podmienky aké sú v skúmaných oblastiach, to znamená odkiaľ a či vôbec máme možnosť čerpať dostatok údajov. Tieto údaje sú potrebné na výpočet indikátorov zvolených parciálnych bonít: majetková, finančná, rozvojová bonita.

Rozdelenie a tvorba indikátorov týchto parciálnych bonít je znázornená na obrázku č.3.

Obrázok č.3: Model výberu a tvorby indikátorov parciálnych bonít v podmienkach Slovenskej republiky

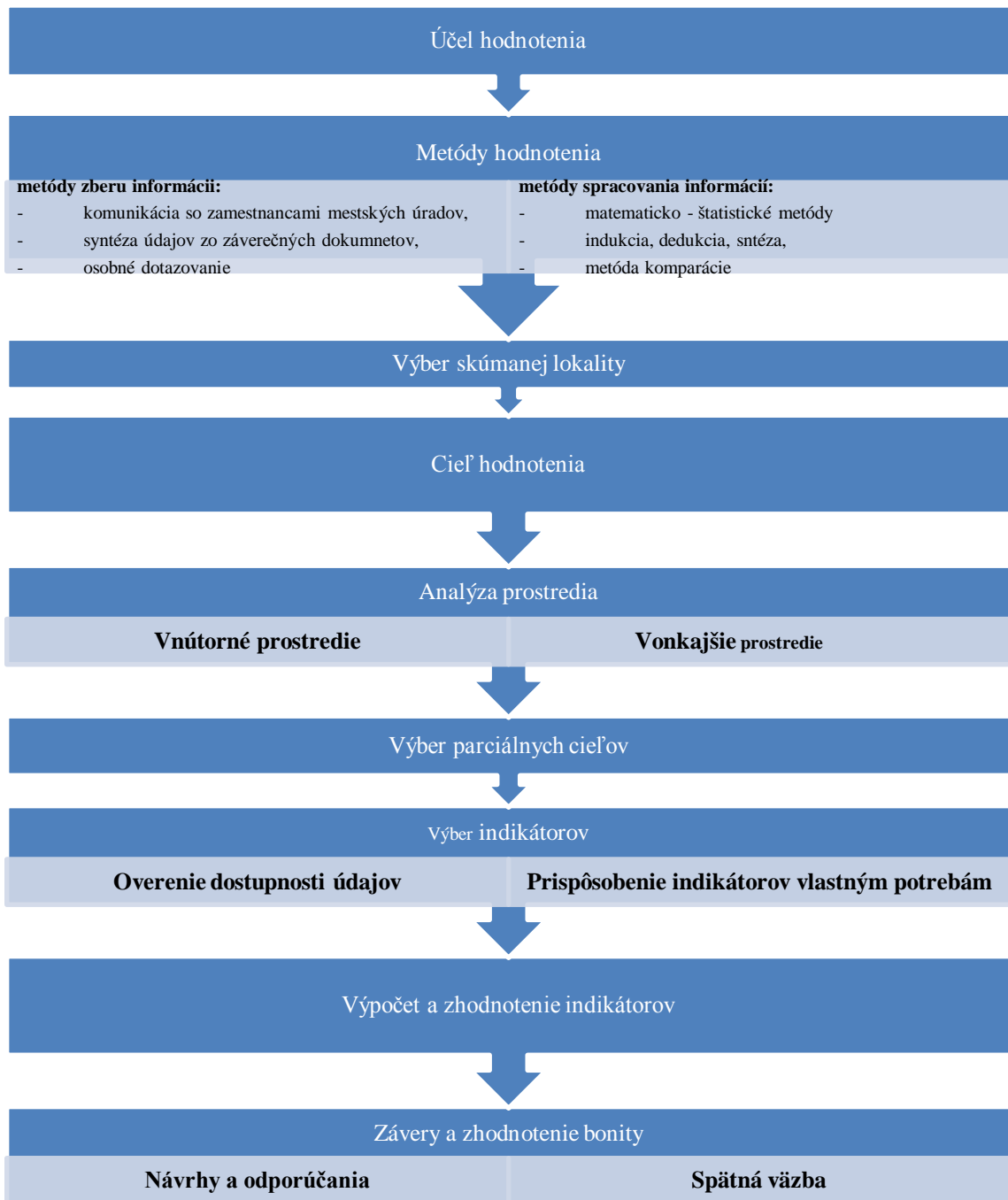

Zdroj: Vlastné spracovanie

Ako vidieť z obrázka č.3, jediný druh indikátora, ktorý je pomerne ľahko zmeniteľný je druh indikátorov zachytávajújúcich spoluprácu. Nazvané sú preto ako flexibilné. Ostatné indikátory sú náročné na zmenu, nazvané sú stavové indikátory.

Procesy, na základe ktorých sa daný model na príklade hodnotenia bonity krajských miest Nitra a Trnava vytvoril, sú znázornené na obrázku č.4.

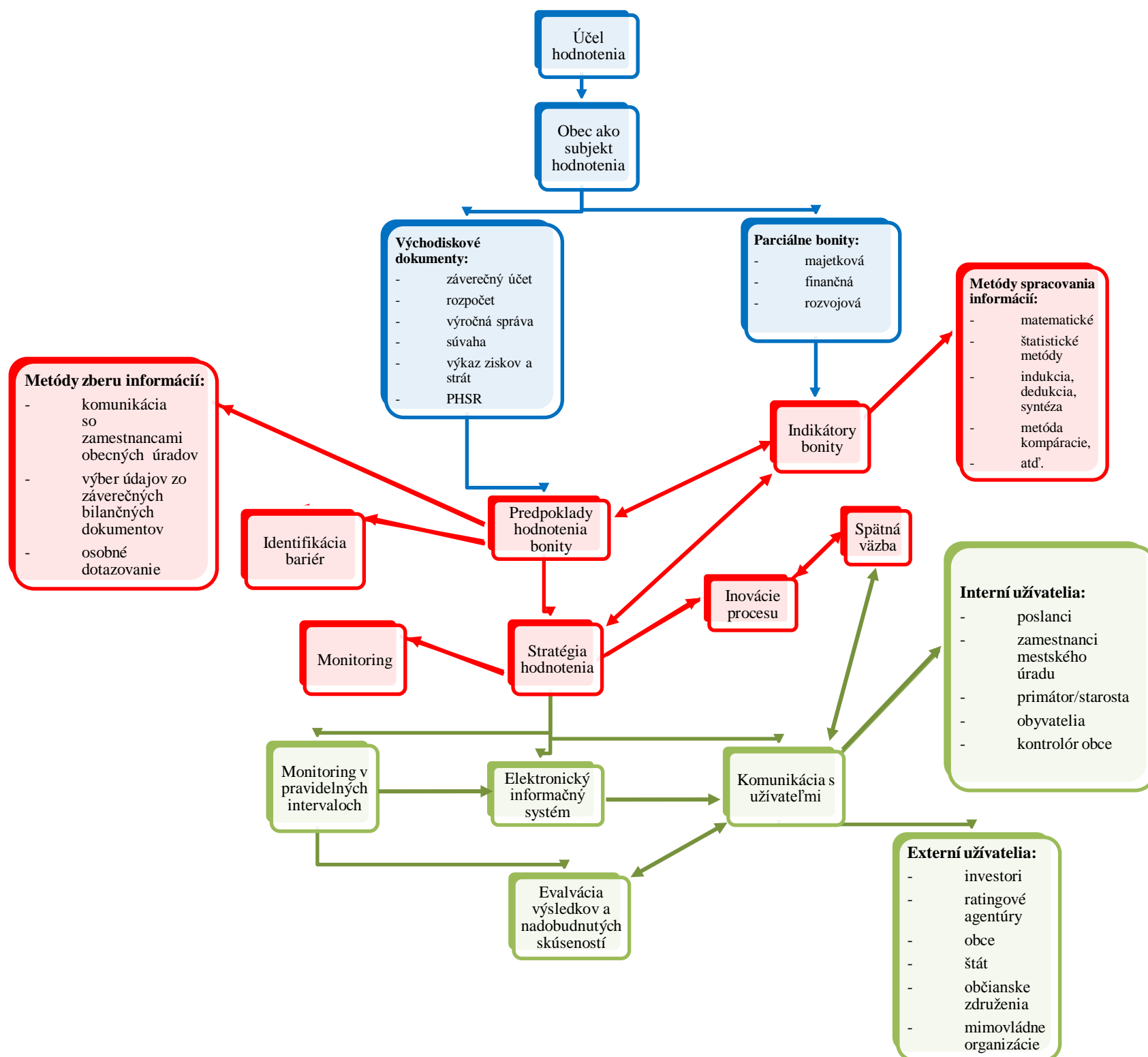
Obrázok č.4: Procesný model hodnotenia bonity obcí v podmienkach Slovenskej republiky

Zdroj: Vlastné spracovanie

Obrázok č.5: Všeobecný model hodnotenia bonity obcí v podmienkach Slovenskej republiky

- Podmienky hodnotenia
- Predpoklady na hodnotenia
- Dôsledky hodnotenia

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z obrázka č.5 vidíme, že všeobecný model hodnotenia bonity obce v podmienkach Slovenskej republiky, kladie dôraz pri splnených podmienkach aj na predpoklady nevyhnutné na dosiahnutie stanoveného cieľa. Základným predpokladom je existencia vhodných indikátorov. Nasleduje metodický základ na zber údajov potrebných pre výpočet ukazovateľov hodnotenia bonity. Dôležitým predpokladom v tejto časti modelu je identifikácia bariér. Práve tieto bariéry nám môžu skomplikovať, prípadne zabrániť dosiahnuť kvalitné a skutočne objektívne výsledky. Je dobré počítat s týmito problémami a dopredu sa pripraviť na ich elimináciu alebo minimalizáciu ich vplyvov. Vhodným krokom na to je práve správna metodická príprava a zvolenie vhodnej stratégie. Pri určovaní stratégie hodnotenia by sa nemalo zabúdať na ďalšiu dôležitú zložku a tou je inovácia. Inovácia je nositeľom potenciálu na zlepšovanie, prakticky akejkolvek činnosti. Rovnako to funguje aj v našom modeli. Za základ inovácie považujeme spätnú väzbu, ktorá zabezpečuje, že podnet na inováciu bude zabezpečovaný z najnižších vrstiev modelu po najvyššie. Samozrejmosťou modelu je monitoring na každej úrovni.

Výsledkom, respektíve dôsledkom pôsobenia modelu je vytvorenie elektronického informačného systému. Tento systém predstavuje základ pre hodnotenie bonity obcí v celoštátnom meradle. Fungovanie systému by bolo zabezpečované na dvoch úrovniach. Prvá úroveň by bola verejná. Akákoľvek osoba s prístupom na internet by mala prístup k údajom v tomto systéme v grafickej podobe. Druhá úroveň by tvorila platforma na odovzdávanie informácii samotnými obcami. Po vložení prístupového mena a hesla, by sa jednoducho vložili potrebné dokumenty (vid'. východiskové dokumenty v modeli) a systém by automaticky spracoval údaje potrebné na vyhodnotenie bonity. Tento systém však vyžaduje značnú metodickú prípravu a metodickú symetriu, nielen indikátorov, ale aj záverečných dokumentov potrebných na vloženie (rovnaká elektronická forma). Model predstavuje pre budúcnosť návod ako všetky tieto výhody hodnotenia bonity využiť.

4.4. Bariéry hodnotenia bonity na Slovensku

Pri výpočtoch zvolených indikátorov v kapitole 4.2. sme sa stretávali s rôznymi prekážkami, ktoré nám znemožňovali, poprípade skomplikovali prácu. Dá sa povedať, že výber hodnotených indikátorov bol podriadený dostupnosti údajov. Mnohé z týchto problémov je náročné odstrániť, keďže majú svoj pôvod v prijatej legislatíve a pre zamestnancov mestských úradov miest Nitra a Trnava, akokoľvek by chceli, je ich odstránenie pri dodržaní platných zákonov a predpisov, prakticky nemožné. V tejto kapitole sa budeme snažiť dané bariéry pomenovať a poukázať na ne.

4.4.1. Bariéry pri zbere, získavaní a posudzovaní relevantnosti údajov

S prvou skupinou prekážok, s ktorou sme sa stretli, bola skupina bariér, ktoré nám komplikovali výber vhodných indikátorov ako aj ich priamy výpočet a interpretáciu. Odstránenie týchto bariér môžeme považovať za primárny cieľ.

Pri získavaní údajov sme narazili na nasledovné problémy:

- *Rozsah záverečných dokumentov.* Príliš veľký rozsah niektorých dokumentov (ako napr. Záverečný účet mesta Nitra za rok 2009 má 183 strán), môže viesť až k strate účelu daného dokumentu, ako jednoduchého nástroja na informovanie verejnosti o fungovaní mesta.

- *Veľká početnosť dokumentov s bilančnými údajmi samosprávnych miest.* Samotný zber informácií potrebných na vyčíslenie indikátorov hodnotenia ekonomického potenciálu – bonity krajských miest bol veľmi náročný. Veľké množstvo záverečných výkazov a dokumentov je pre neodbornú verejnosť len zbytočná komplikácia pri vytváraní si obrazu o fungovaní miest.

- *Neprehľadnosť jednotlivých dokumentov.* Tento faktor je pri získavaní údajov zvlášť závažný. Neprehľadnosť textu, duplicitných tabuliek, čiastkových výkazov v jednom dokumente, atď. môže viesť k nesprávnej interpretácii údajov vedených v týchto dokumentoch.

- *Duplicita informácií vo zverejňovaných dokumentoch.* Duplicita informácií vo zverejňovaných dokumentoch prispievala k ťažkej orientácii medzi údajmi. Vyhľadanie vhodných údajov tak bolo náročnejšie na výber ako sa predpokladalo na začiatku.

- *Rozdielna evidencia a zverejňovanie údajov medzi krajskými mestami Nitra a Trnava.* Jeden z najväčších problémov dnešných samospráv. Keďže samosprávy

si riadia veci samostatne, aj dokumenty, resp. verejne prístupné dokumenty majú rozdielnu formu. Môže sa zdať, že ide len o kozmetickú drobnosť, no pri výbere veľkého množstva dát z týchto dokumentov, je rovnaká formálna stránka viac ako dôležitá.

- *Nejednotne zverejňované dokumenty a súbory informácií.* Krajské mestá Nitra a Trnava majú na svojich stránkach zverejnené rozdielne dokumenty, ktoré nie sú medzi sebou porovnateľné. Treba poukázať aj na problém kedy sú údaje dostupné v rozdielnych časových horizontoch.

- *Nejednotná forma informácií v záverečných a bilančných dokumentoch.* Hoci záverečné bilančné dokumenty majú jednotnú formu (Výkaz ziskov a strát, Súvaha), údaje zverejňované z týchto dokumentov už nie. Údaje boli prístupné vo forme rôznych tabuliek, čo bolo zbytočne komplikované na spracovanie zo strany samosprávy, keďže už samotné výkazy sú jasné a prehľadné bilančné dokumenty, ako aj zo strany spracovateľa informácií.

- *Spôsob oceňovania majetku je rozdielny a často závisí od subjektu, ktorý majetok oceňuje.* Tento faktor, je akýmsi všeobecným problémom, ktorý nám relativizuje správnosť, a tým aj porovnateľnosť získaných údajov. Je normálne, že odborník v oblasti oceňovania v meste Nitra ohodnotí majetok inou sumou ako by ho ohodnotil odborník v meste Trnava. Aj keď majú obaja patričné vzdelanie v danej oblasti, úlohu v oceňovaní hrá aj subjektívny názor.

4.4.2. Komunikačné bariéry so samosprávami

- *Spätná väzba zo strany samospráv miest Trnava a Nitra.* Snažili sme sa požiadať o prístupnenie údajov zaslaním mailu s prosbou o zaslanie údajov alebo dohodnúť osobné stretnutie za účelom prístupnenia dokumentov. Odpoveď prichádzala spravidla po niekoľkých dňoch až týždňoch. Nakoľko išlo o jednoduché a nie rozsiahle informácie, čas na prístupnenie, resp. zaslanie údajov mohol byť kratší.

- *Neochota pracovníkov mestských úradov poskytovať údaje.* Pri žiadaní o informácie sa vyskytli prípady, že samospráva nereagovala na mailovú komunikáciu. Pri osobnom stretnutí zamestnanci poskytujúci údaje pôsobili ťažkopádne a nadradene. Je to viac-menej ojedinelá záležitosť, no vrhá to negatívny tieň na imidž samosprávy, pretože aj tento spôsob komunikácie je spôsob prezentácie mesta. Niektoré oneskorené reakcie boli spôsobené osobnými alebo inými problémami, čo je, pochopiteľne, ospravedlniteľné.

- *Slabé využívanie elektronickej pošty.* Tento problém nadväzuje na predchádzajúci. Lepším využívaním elektronickej pošty sa zrýchlí komunikácia s verejnosťou a zlepší sa tým aj kontakt s mladou generáciou, ktorá elektronickú komunikáciu veľmi často a intenzívne využíva.

- *Malá ústretovosť pri sprístupňovaní údajov.* Po zaslaní žiadosti s prosbou o zaslanie informácii (jednoduché a ľahko sprístupniteľné údaje) sme dostali odpoveď s inštrukciami na podanie oficiálnej žiadosti o sprístupnenie informácii s odvolaním sa na zákon 211/2000 Z.z., čo značne predlžovalo čas na zaslanie údajov z pohľadu povinnej osoby ako aj čakaciu dobu z pohľadu žiadateľa. Väčšou ústretovosťou by sa dosiahlo urýchlenie procesu sprístupnenia požadovaných informácií.

5. Návrhy a odporúčania na zlepšenie

Na odstránenie bariér, zistených pri hodnotení bonity a popísaných v kapitole 4.4, boli navrhnuté nasledovné riešenia:

- *Aplikovanie všeobecne prijatého modelu hodnotenia bonity miest –* Vytvorením všeobecného modelu, aplikovateľného na všetky mestá by sa vytvoril procesný základ na budúce komplexné hodnotenia miest a obcí.
- *Zjednodušiť a zostručniť záverečné hodnotiace dokumenty -* jednoduchá forma záverečných bilančných dokumentov a ich stručný obsah prispejú k lepšej prehľadnosti, a tým aj k lepšej orientácii v samotnom dokumente. Vyplyva z toho výhoda lepšej porovnateľnosti údajov.
- *Zaviesť jeden druh záverečného bilančného dokumentu s ucelenými údajmi, s jednotnou formou pre všetky obce Slovenskej republiky –* „jeden dokument pre všetko“. Takýto dokument by mal rovnakú formu a obsahoval by základné údaje o hospodárení obce a bol by zverejňovaný v elektronickej podobe. Takéto riešenie by predstavovalo ďalší krok k vytvoreniu spoločného systému vykazovania bilančných údajov miest Slovenskej republiky.
- *Úprava legislatívy zameraná na zavedenie povinnosti vypracovania záverečného bilančného dokumentu s rovnakou štruktúrou a rovnakým obsahom pre všetky obce –* Riešenie spočíva napríklad vo vytvorení šablóny, do ktorej by obce len doložili potrebné údaje. Šablóna by údaje spracovala a output tohto procesu by bol dokument s rovnakými druhmi údajov, porovnateľnejšími ako v súčasnosti. Tým by sa spravil krok k vytvoreniu jednotnej úrovne bilancovania hospodárenia obcí Slovenskej republiky.
- *Vytvoriť jednotný elektronický systém, ktorý by obsahoval údaje o hospodárení obcí Slovenskej republiky –* Vytvorenie takéhoto systému by uľahčilo porovnanie ľubovoľných údajov. Obce by na konci kalendárneho resp. rozpočtového roka vkladali údaje do tohto systému, čím by bol vytvorený akýsi portál, kde by záujemcovia o informácie o hospodárení obcí našli potrebné informácie na jednom mieste a v jednotnej forme. Takýto elektronický systém by priniesol aj možnosť napojenia na ostatné elektronické systémy (napr. daňový úrad, matrika,...), čo by prinieslo uľahčenie vybavovania potrebných vecí s týmito úradmi.

- *Vytvorenie systému preddefinovaných tabuliek na spracovanie údajov* – Systém by obsahoval preddefinované tabuľky, ktoré by automaticky spracovali uploadnuté súvahy, výkazy ziskov a strát a ďalšie údaje potrebné na spracovanie. Výsledným produktom procesu spracovania pomocou preddefinovaných tabuliek by bolo ohodnotenie bonity obce s možnosťou porovnania s ktoroukoľvek obcou na Slovensku.
- *Účinnnejšie využívanie informačných komunikačných technológií na komunikovanie so žiadateľmi o informácie* – Zamestnanci mestských úradov majú k dispozícii pripojenie na internet a mali by ho využívať na komunikáciu s občanmi. Takáto komunikácia má množstvo výhod, napr. je promptná.
- *Motivovať zamestnancov pomáhať alebo poskytovať informácie občanom* – zvolením správneho spôsobu motivácie by sa mohlo docieľiť, že zamestnanci by ochotnejšie spolupracovali s ľuďmi a nevnímali by ich ako „niekoho“ kto ich len vyrušuje pri práci. Navrhované výhody by mohli byť napríklad typu: za každú takúto pomoc obed zdarma, pol dňa dovolenky, atď.
- *Zorganizovať „dni pre verejnosť“* – Tento návrh spočíva vo vytvorení akéhosi informačného fóra, kde by jeden deň v týždni, aspoň počas dvoch hodín, boli prítomní zamestnanci z rôznych útvarov mestského úradu. Striedal by sa každý týždeň, iný útvar a občania by tak mali možnosť prísť a dozvedieť sa čo potrebujú. Tento návrh by sa mohol aj skombinovať s návrhom poskytovania výhod a odmien zamestnancom, ktorí sa budú do tohto „fóra“ aktívne zapájať.

Záver

Mestá Nitra a Trnava patria k hospodárskym, kultúrnym a rozvojovým centráam svojich regiónov. Hodnotenie parciálnych bonít krajských miest Nitra a Trnava za roky 2007 až 2009 prinieslo výsledky, na základe ktorých si je možné vytvoriť obraz o hospodárení a využívaní zdrojov týchto miestnych samospráv.

Zhodnotenie majetkovej bonity ukazuje, že mesto Trnava disponuje väčším majetkom prepočítaným na obyvateľa ako mesto Nitra. Podľa výsledkov tohto ukazovateľa však obe mestá zveľadľovali a zvyšovali hodnotu svojho majetku od roku v rokoch 2007 a 2008. V roku 2009 však indikátor vykazuje hodnoty nižšie ako v predchádzajúcich rokoch. Keďže u oboch krajských miest ide o rovnaký trend, dá sa predpokladať, že táto situácia je spôsobená vplyvmi vonkajšieho prostredia na samosprávy. Tomuto trendu nasvedčuje aj ďalší interpretovaný indikátor, podiel tržieb z predaja majetku na celkovom majetku. Pokles podielu tržieb z predaja sa v roku 2009 premietol do poklesu hodnoty majetku na obyvateľa. Možno preto usúdiť, že obe samosprávy obmedzili predaj svojho majetku a začali majetok viac prenajímať. Hodnotenie indikátora podielu výnosov z nájomného na celkových výnosoch z majetku potvrdzuje závery vyvedené z predchádzajúcich ukazovateľov. Po pridelení bodových hodnôt získalo v roku 2007 väčší počet bodov mesto Nitra, v roku 2008 bol počet bodov vyrovnaný a v roku 2009 získalo dominantnú prevahu mesto Trnava.

Pri hodnotení finančnej bonity nám zvolené indikátory priniesli výsledky podobného trendu ako pri hodnotení majetkovej bonity. Výška príjmov prepočítaných na obyvateľa sa v porovnaní s rokom 2007 v roku 2008 zvýšila. V roku 2009 nasledoval opätovný pokles oproti roku 2008. Výška daňových príjmov na obyvateľa miest Nitra a Trnava v roku 2008 vzrástla oproti roku 2007, no v roku 2009 hodnota tohto indikátora klesla na úroveň nižšiu ako v roku 2007. Tento trend pozorovateľný na indikátoroch finančnej, ale aj majetkovej bonity môžeme prisúdiť finančnej kríze, ktorá nepochybne doľahla aj na mestá Nitra a Trnava a prejavila sa práve v hodnotách zisťovaných indikátorov. Dlhová služba mesta Nitra sa udržiavala počas skúmaných rokov 2007 až 2009 na stabilnej úrovni, zatiaľ čo dlhová služba mesta Trnava rástla. Pridelenie bodových hodnôt ukazuje, že finančná bonita oboch miest je na rovnakej úrovni s výnimkou roka 2008, kde väčší počet bodov získalo mesto Trnava.

Záver vyplývajúci s bodového hodnotenie rozvojovej bonity krajských miest Nitra a Trnava je, že podľa zvolených indikátorov ma lepší rozvojový potenciál mesto Nitra.

Prínos práce spočíva vo vytvorení objektivizujúceho, aplikovateľného modelu hodnotenia bonity. Model bol vytvorený na základe ohodnotenia bonity krajských miest Nitra a Trnava v období rokov 2007 - 2009. Vypracovanie tohto modelu predstavuje vytvorenie metodiky, mechanizmu alebo bázy na komplexné porovnanie hodnôt bonity miest a obcí v podmienkach Slovenskej republiky. Vytvorenie takejto metodiky má význam pre samotné obce ako aj pre iné subjekty hlavne v tom, že ide o komplexné a jednoduché porovnanie založené na rovnakom základe.

Pomocou praktického porovnania bonity krajských miest Nitra a Trnava boli identifikované problémy a bariéry v procese zberu informácií a pri výpočte zvolených indikátorov. Na základe zistených bariér, sú predstavené aj návrhy na ich odstránenie, pričom hlavným nástrojom eliminácie problémov a predsudkov spojených s hodnotením bonity, je vypracovaný všeobecný model hodnotenia bonity obce.

Bonita predstavuje nový, aplikovateľný spôsob hodnotenia kondície samosprávy, pričom je dostatočne objektívna na to aby predstavovala základ pre rozhodovanie v iných procesoch. V dobe informačných technológií, kedy človek vyžaduje ľahko prístupné, účelné a porovnateľné údaje s vysokou výpovednou hodnotou, predstavuje práve bonita spôsob, ako vyjsť v ústrety rýchlo žijúcej spoločnosti a jej požiadavkám.

Zoznam použitej literatúry

1. BEINHOCKER, Eric. 2006. *The origin of wealth, Library of Congress Cataloging*. Cambridge : Harvard bussines school press. 2006. 3 s. ISBN 1-57851-777-X.
2. BELAJOVÁ, Anna. - BALÁŽOVÁ, Eva. 2004. *Ekonomika a manažment územných samospráv*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2004. s. 46. ISBN 80-8069-458-3.
3. BELAJOVÁ, Anna - BALÁŽOVÁ, Eva. 2004 *Ekonomika a manažment územnej samosprávy*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2004. s. 126. ISBN 80-8069-458-3.
4. BELAJOVÁ, Anna - PAPCUNOVÁ, Viera. *Obecný majetok a hodnotenie účinnosti jeho využívania*. In *Acta regionalita et environmentalica*, roč. 2005, č.1.
5. BELCHER, Mark. 1997. *Romania: Municipal Creditworthiness and local government decentralization prepared*. Washington : The Urban Institute. 1997. 114 s. Contract No. EPE-0034-C-00-5110-00.
6. EPPING, Randy Charles. 2001. *A Begginer's Guide to the World Economy*. New York : Vintage Books, A Division of Random House. 2001. 20 s. ISBN 80-7178-825-2.
7. GOZORA, Vladimír. 2007. *Ekonomický a sociálny rozvoj, krízový a projektový manažment obce*. Bratislava : MERKURY. 2007. 218 s. ISBN 978-80-89143-52-8.
8. HALÁSEK, Dušan - PILNÝ Jaroslav - TOMÁNEK Petr. 2002. *Určovanie bonity obcí*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava. 2002. 130 s. ISBN 80-248-0159-0.
9. HALÁSEK, Dušan. 2005. *Analýza ekonomickej pripravenosti obcí a jejich možnosti řešit své rozvojové potřeby, in Výzkumný projekt Ministerstva pro místní rozvoj ČR-WB 29-04, Venkovský prostor a jeho oživení. Přerov - Brno : Miniterstvo pro místní rozvoj. 2005. 21, 33, 45 s.*
10. HALÁSKOVÁ, Martina. 2004. *Systémy veřejné správy v Evropských zemích*. Ostrava : VŠB - Technická Univerzita Ostrava. 2004. 146 s. ISBN 80-248-0600-2.
11. KOLEKTÍV AUTOROV. 2000. *Internationa Accounting Standards Committee*. London : 166 Fleet Street , UK. 2000. ISBN 80-88715-89-X.

12. KOŽIAK, Radoslav. 2006. Nielen mať, ale i umne hospodáriť. In *Verejná správa* [online], 2006, Verejná správa 25-26/2006 [cit. 2010-11-09]. Dostupné na: <<http://www.e-obce.sk/clanok.html?akcia=novykomentar&id=161>>.

13. LOVISCEK, Anthony. - CROWLEY Fred. 1996. Municipal Bond Ratings and Municipal Debt Management. In *Handbook of Debt Management*. Harrisburg : The Pennsylvania State University. 1996. 475-514 s. ISBN 0824793889.

14. MARIŠOVÁ, Eleonóra – ILKOVÁ, Zuzana – BELICOVÁ, Jana. 2002. *Správne právo hmotné a procesné*. Nitra : VES SPU, 2002. ISBN 80-8069-127-4.

15. MATOUŠKOVÁ, Zdeňka - MACHÁČEK, Jaroslav - POSTRÁNECKÝ, Josef - TÓTH, Petr. 2000. *Regionální a municipální ekonomika*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, fakulta národohospodářská, 2000. 146 - 156 s. ISBN 80-245-0052-3.

16. MEDVEĎ, Jozef. 2009. *Daňová teória a daňový systém*. Bratislava : Sprint Dva. 2009. 235 s. ISBN 978-80-89393-09-1.

17. PAPCUNOVÁ, Viera. 2004. Možnosti Efektívneho využitia majetku obcí : Autoreferát dizertačnej práce. Nitra : SPU, 2004. 5 s.

18. PEKOVÁ, Jitka. 2004. *Hospodaření a finance území samosprávy*. Praha : Management Press 2004. 351 s. ISBN 80-7261-086-4.

19. PEKOVÁ, Jitka - PILNÝ, Jaroslav. 2002. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha : ASPI. 2002. 712 s. ISBN 80-86395-21-9.

20. PETERSON, George. 1998. *Measuring local government credit risk and improving creditworthiness*. [online]. B. m. : b. v., 1998 [cit. 2010-18-12]. 27 s. Dostupné na: <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:rBbAXBfMqhoJ:dc120.4shared.com/download/3x482yzn/Peterson__1998__Measuring_Loca.pdf+peterson+1998+measuring&hl=sk&gl=sk&pid=bl&srcid=ADGEESga0O2GrwK_4jJoxvg-GKfvk5y7Qg2qGkADhLHu_yqIzeswWGhYESnPA-eo_m6fKfFc1DmCA4m6qE2RXsJ8p7mGGEDpIjCTG_05C3zckX7YIJsNKdjLBWUtE8aSGVhhLakgRdD3&sig=AHIEtbTfgdT2jAApPQie4iF6zzpnSAYw3w&pli=1>.

21. POSLUCH, Marián – CIBULKA Ľubor. *Štátne právo Slovenskej republiky*. 2. vyd. Šamorín : Heuréka, 2006. 288 s. ISBN 80-89122-31-0.

22. PROVAZNÍKOVÁ, Romana. 2007. *Financování měst, obcí a regionů teorie a praxe*. Praha : Grada Publishing. 2007. 203 s. ISBN 978-80-247-2097-5.

23. PROVAZNÍKOVÁ, Romana. 2007. *Financování měst, obcí a regionů teorie a praxe*. Praha : Grada Publishing. 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-2097-5.
24. SAMUELSON, Paul Anthony. - NORDHAUS, William Dawbney. 1991. *Ekonomie*. Praha : Nakladatelství Svoboda. 1991. 800 s. ISBN 80-205-0192-4.
25. SMITH, Adam. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, 1776 in Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha : Liberální institut, 2001. 17 s. ISBN 8086389154.
26. SOTOLÁŘ, Jozef. 2004. *Průručka poslanca obecného zastupitelstva – Rukovět samosprávy*. Košice : Sotac, 2004. ISBN 80-969155-0-9.
27. STAROŇOVÁ, Katarína. - BEBLAVÁ, Emília. 2006. *Verejná politika a miestna samospráva: Štyri princípy spravovania*. Bratislava : ADIN s.r.o. 2006. 114 s. ISBN 80-89244-13-0.
28. ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2008. s. 33. ISBN 978-80-224-1023-6.
29. ŠVANTNEROVÁ, Ľubica. 1995. *Ekonomika obcí*. Banská Bystrica : EF UMB. 1995. 19 s. ISBN 80-88825-12-1.
30. ŠVANTNEROVÁ, Ľubica - KOŽIAK, Radoslav. *Teoreticko – metodologické aspekty skúmania municipálneho majetku*. Banská Bystrica : EF UMB. 2005. 124 s. ISBN 80-8083-108-4.
31. ŠVANTNEROVÁ, Ľubica - KOŽIAK, Radoslav. 2007. *Teoreticko – metodologické aspekty skúmania municipálneho majetku*. Univerzita Matej Bela : Ekonomická fakulta v Banskej Bystrici v spolupráci s OZ Ekonómia. 2007. 66 – 67 s. ISBN 80-8083-108-4.
32. VOMOČIL, Martin – HÁJEK, Petr – OLEJ, Vladimír. 2007. *Modelování bonity obcí pomocí dopředných neuronových sítí*. [online] 2007. Pardubice : Ústav systémového inženýrství a informatiky, FES, Univerzita Pardubice. [cit. 2010-11-06] 2007 dostupné na: <<http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/32192/1/CL659.pdf>> ISSN 1211-555X.
33. WALLACE, Delois Wattles. 2007. *Veda o bohatstve a ako ho získať*. Banská Bystrica : AEON GROUP. 2007. 16 s. ISBN 978-80-89285-01-3.
34. WIDEMANNOVÁ, Marie. 2000. *Hospodáření s obecním majetkem v Evropě, obecné i konkrétní poznatky podle studie expertů* In. *Veřejná správa online* [online], 2000. [cit.2010-10-26]. Dostupné na: <<http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=24880>>.

35. YUN, Hwan Kim. 2003. *Local Government Finance and Bond Markets*. Philippines : Asian Development Bank. 2003. 48 s. ISBN 971-561-501-5.

36. ŽÁRSKA, Elena. 1999. *Ekonomika územnej verejnej správy*. Bratislava : Ekonóm. 1999. 164 s. ISBN 80-225-1117-X.

37. ŽÁRSKA, Elena. 1999. *Ekonomika územnej verejnej správy*. Bratislava : Ekonóm. 1999. 163-164 s. ISBN 80-225-1117-X.

Zákony:

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v najnovšom znení.

Zákon č. 582/2004 Z.z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavby.

Zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí.

Zákon č. 258/2009 Z.z., ktorým sa dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení jednotlivých zákonov.

Zákon č. 595/2003 Z.z. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov.

Prílohy

Príloha č.1: Indikátory hodnotenia majetkovej bonity mesta Nitra a Trnava za obdobie rokov 2007 - 2009

Nitra				Trnava			
	2007	2008	2009		2007	2008	2009
počet obyvateľov k 31.12.	84444	84070	83692	počet obyvateľov k 31.12.	68038	67726	67605
celkový majetok na obyvateľa	2131,26	2757,16	2777,59	celkový majetok na obyvateľa	3072,17	3330,78	3252,45
dlhodobý hmotný majetok na obyvateľa	1670,65	1688,36	1652,39	dlhodobý hmotný majetok na obyvateľa	2528,15	2477,59	2503,12
podiel tržieb z predaja majetku na celkovom majetku (%)	1,44	4,83	1,48	podiel tržieb z predaja majetku na celkovom majetku (%)	2,37	4,02	0,47
podiel nájomného na celkových výnosoch z majetku (v %)	91,19	77,14	74,35	podiel nájomného na celkových výnosoch z majetku (v %)	32,87	46,45	44,66
výnosnosť majetku	1,24	7,64	3,14	výnosnosť majetku	4,51	3,15	2,50
podiel cudzích zdrojov na celkovom majetku	11,46	9,62	9,83	podiel cudzích zdrojov na celkovom majetku	9,02	10,83	10,89
zadĺženosť na obyvateľa	232,63	225,81	222,81	zadĺženosť na obyvateľa	276,99	271,55	297,17

Zdroj: Vlastné spracovanie

Príloha č.2: Indikátory hodnotenia finančnej bonity mesta Nitra a Trnava za obdobie rokov 2007 – 2009

	Nitra			Trnava			
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	
počet obyvateľov k 31.12.	84444	84070	83692	počet obyvateľov k 31.12.	68038	67726	67605
celkové príjmy na obyvateľa	669,21	760,15	703,11	celkové príjmy na obyvateľa	650,93	705,85	635,04
daňové príjmy na obyvateľa	312,20	352,75	338,70	daňové príjmy na obyvateľa	311,33	377,36	362,95
príjmy z prenájmu majetku na obyvateľa	26,53	15,83	14,97	príjmy z prenájmu majetku na obyvateľa	45,49	48,75	38,32
pomer bežných príjmov k bežným výdajom	1,25	1,17	1,12	pomer bežných príjmov k bežným výdajom	1,19	1,21	1,18
kapitálové výdaje na obyvateľa	177,39	179,52	112,03	kapitálové výdaje na obyvateľa	167,94	173,63	129,62
dlhová služba (v %)	51,28	51,97	50,52	dlhová služba (v %)	8,96	30,95	56,25
deficit/prebytok rozpočtu (v % celkových príjmov)	13,91	16,42	38,77	deficit/prebytok rozpočtu (v % celkových príjmov)	6,42	5,31	1,81

Zdroj: Vlastné spracovanie